№ 21 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 30

1907

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 30 № 21

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿՈՎ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ"

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1907 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ.

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Սարգիս Աղաջանեանը, Վառինկա Աղաջանեանը, Եղիսաբէթ Խօջայեանը, Մարիամ Աղաջանեան Էլչիբէկեանը, և Փեփել Յարութիւնեանը ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին և բարեկամներին՝ առաջինը իր Թանկագին ամուսնու, երկրորդը իր սիրելի մօր, երրորդը իր դստեր, իսկ վերջինները իրանց անմոռանալի քրոջ

Անիչկա Իւանօվնա Աղաջանեանի

մահը, որը տեղի ունեցաւ յունվարի 27-ին: Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ այսօր, երեքշաբթի, յունվարի 30-ին առաւօտեան ժամը 10½-ին իր բնակարանից (Միջին փող., Իւվելիրնի պեր., տուն Սուրգունովի № 2) դէպի Ջիգրաշէնի սուրբ Աստուածածին եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 1—1

Բացված է բաժանորդագրութիւն

1907 Թ.

„ՆՈՐ-ԱՇԽԱՏԱՆՔ"

Ժողովրդական-հասարակական-տնտեսական շաբաթաթերթի

«Նոր-Աշխատանքը» նուիրուած է լինելու հայ աշխատաւոր գիւղացիութեան և գիւղական պրոլետարիատի տնտեսական-իրաւական շահերի պաշտպանութեանը:

«Նոր-Աշխատանքը» առաջնակարգ տեղ է տալու մեր գաւառի կեանքի ուսումնասիրութեանը:

«Նոր-Աշխատանք»-ում աշխատակցելու են նրա ծրագրին ու ուղղութեանը համակրող հայ ինտելիգենցիան:

«Նոր-Աշխատանքը» իր տարեկան բաժանորդներին տալու է ձրի չորս-գիրք նուիրուած գիւղատնտեսութեանը և ժամանակակից կեանքի իրաւական հարցերին:

ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ

Ռուսաստանում		Արտասահմանում	
Տարին	4 ր.	Տարին	18 ֆր.
Կէս տարին	2 ր. 50 կ.	Կէս տարին	10 ֆր.

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакцію журнала «Норъ-Ашхатанкъ», Бебутовская № 50.

2—3 ա. Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Վիրգինէ Աթանասեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեծ-Վանքի փողոց, № 5, ոչ հեռու Ալէքսանդրեան այգուց.

Վճարն է խորհրդի համար 50 կոպ.

Հեռախօս № 481.

Ընդունելութիւնը առ. ժ. 11—5 ժ. եր.

Բժ. Տ. Ի. ՌՈՒԴԻՆԿՕ.—Ներքին հիւ. հինգշ., կիր. 3—4 ժամ.

Բժ. Ֆ. Վ. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ.—Վիրաբուժ. հի. երկ., ուրբ. 2—3 ժ.

Բժ. Մ. Ի. ԽԱՆՋԻՎՍԿԻ.—Ականջի, քթի և բկի, չորեքշ., ուրբ. 2—3 ժ., երեքշ., կիր. 3—4 ժ.:

Բժ. Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ.—Վիրաբուժ., միզասեռ. երկ., հինգ., շաբ. և կիր. 2—3 ժ.

Բժ. Ն. Մ. ԱՍՊԻՍՕՎ.—Քթի, բկի և ականջի, երկ. չոր. և շաբ. 1—2 ժ., հինգ., կիր., 12—1 ժ.

Բժ. Վ. Գ. ԲՕԺՕՎՍԿԻ.—Ներքին հիպնօզով ամենայն 4—5 ժ.

Բժ. Ա. Ն. ՏԵՐ-ԱԶԷ.—Կաշուի, վեներ. ամենայն օր 1—2 ժ.

Բժ. Ա. Տ. ՌՕԶՄԱՐԻՆՍԿԻ.—Երեխ., երկ., չոր եք 4—5 ժ., երեք շաբ. 3—4 ժ.:

Բժ. Ն. Ի. ՆԷՈՒՅՄԻՆ.—Աչքի, երկ., ուրբ., 12—1 ժ.

Բժ. Ա. Ա. ՆՈՎԻՑԿԻ.—Կանանց, երեխ., երեքշ., չորեք., ուրբ., շաբ., կիր. 2—3 ժ.:

Բժ. Զ. Ֆ. ՆԻՎԶՕՐՕՎ.—Ատամի հիւ. 11—5 ժ. ամենայն օր.

Բժ. Կ. Մ. ՊԻՎԱՐՍԿԻ
Բժ. Կ. Ի. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ } կլինիքական անալիզ

Բժ. Գ. Իւ. ՕՆՕՇԿՕ.—Բժշկ. գիմ. մասսաժ, էլէքտր. 4—6 ժամ.

Մ. Ե. ԳՕՐՕԴՑՈՎԱ.—Մասսաժ. 11—4. ժ.

Ս. ԽԱ. ՊԱՒԼՕՑԿԻ.—Վիրաբ. 12—1 ժ. ամենայն օր, կիրակի օրը 4—5 ժ.

Բժ. Կ Գ, ԳՕՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին հիւանդ. ամեն օր 12—1 ժամը:

Բժ. Ա. Ա. ՄՕՆՍԷ.—Երեխ., երեքշ, հինգշ. շաբ. — 5 ժամը:

Բժշկական խորհուրդներ, մասսաժ, սրսկել, անդամահատել, անալիզի ենթարկել, հիպնօզել, ստամոքների և ծաւալների քննելը—ըստ համաձայնութեան:

առ. (ա. օ.) 54—144

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՋԵՂ

(искуственная вощина)

Պատրաստում եմ ձեռնտու գնով, փետրվար և մարտ ամիսներում

Հասցէս Сел. Бол. Караклисъ Аветису Агабабянцъ.

առ. օր. մ. 5—15

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մշտական մահճակալներով

Ելիզավետինսկայա փողոց № 79, տելեֆօն 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր

ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ.—11—12 ժ.—միզասեռական, կաշուի և սիֆիլիս:

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ.—11—12 ժ.—Ջղային, ներքին հ. և էլէքտրօբուժութիւն:

Գ. Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ.—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ի. Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ.—12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ.—12—1 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի հ.

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ.—1—2 ժ. վիրաբուժական հ.

Գ. Ա. ԲԷՅԵՐ.—1—2 ժ. երեխայոց և ներքին հ.

Ի. Ն. ԹՈՒՄԱՆՕՎ.—5—6 ժ. (երեկոյեան)-կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Հիւանդանոցում բժշկումներ հիպնօզով, կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիոլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկահատութիւն և ծծմայրների ընտրողութիւն:

Բժշկական խորհուրդի համար վճարը 50 կոպ. Օպերացիաների և համախորհուրդների վճարը ըստ համաձայնութեան: Գիշերօթիկ հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին համարներից:

առ. ե. հ. կ. 18—100

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՍԱՓՐԻՉ"

հումոր, սատիրիկ-սիմվոլիք ամսաթերթի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լոյս տեսաւ

VI-րդ համարը,

որը և ուղարկվեց բաժանորդներին նաև

„ԱՆԻ"

հրատարակչ. ընկեր. բաց նամակների I սերիան, 8 հատ, գինն է 60 կոպ.:

Բաժանորդներին ուղարկվեց ձրի իբրև «Սափրիչի» 1 պրէմիան:

Տարեկան բաժանորդագինն է պրէմիայով 2 րուբլի, իսկ Անդրկովկասեան երկրի և արտասահմանի համար 2 րուբլի 50 կոպ.:

Հասցէ՝ С. П. Б. Казанская 46 18.

«ՍԱՓՐԻՉ»-ի խմբագրութիւն

ե. շ. առ. 3—25

Կիրակի, փետրվարի 4-ին

Արտիստական ընկ. դահլիճում

Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան վարչութիւնը

ՏԱԼԻՍ Է

ԵՐԵԿՈՅԹ

Որբանոցի բացման առիթով սկզբնական ծախսերը հոգալու համար:

Երեկոյթի ծրագիրն է հետևեալը.

I. Ե ԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԱՍ

Բարեհաճ մասնակցութեամբ տիկին Վազօյի Բալբաշեվսկիի, Նետզիլսկիի և պ. պ. Մօղեստօվի, Աբէլեանի, Արաքսեանի, Ադամեանցի, Դօլուխանեանի և Մօվեանեանի:

II. ԲՆՈՐՈՇ ՊԱՐԵՐ (զգեստներով)

III. ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ դիմակահանդէս և պարահանդէս:

Դիմակաւորվել կարելի է գիշերվայ ժամի 12-ից յետոյ, Արտիստական ընկ. առանձնասենեակում: Ցանկացողներին կը տրվեն վարձով զգեստներ և դիմակներ:

Սկիզբը 8½ ժամին երեկոյեան:

Տոմսակները վաճառվում են Սուզանաճեանցի երաժշտական մագազինում (Երևանեան հրապ.), Ռեվերի ծաղիկների մագազինում (Գօլովինսկի պր.), երեկոյթի օրը Թատրոնի կասսայում:

(ե. ու. կ.) 1—3

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

(1901 Թ. արժանացաւ մեդալի)

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ Թէ տղամարդկանց և Թէ կանանց նուրբ տեսակի

ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ

ԳՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Պատուէրները կատարվում են բարեխղճութեամբ և երաշխաւորութեամբ: Վէլեամինօվսկայ փողոց, տ. Խօսրոեվի:

Դարչինեան

առ. (ա. օ.) 9—12

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ պէտք է անենք. Վերջին տեղեկութիւններ. Ընտրութիւնները Կովկասում. Ընտրութիւնները Թիֆլիսում. Պետական Դումայի ընտրութիւնների շուրջը. Մամուլ. Փոքր ֆելիէտօն. Գիւղական ցաւերից. Նամակ Բագուից Գեղարուեստ և կեանք. Ճեմարանի վերջին դէպքերի մասին. Հարկեր են հաւաքում. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ Նամակ Գերմանիայից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԱՆԵՆՔ

I

Ընտրութիւնների առաջին շրջանն անցաւ և այժմ սկսվում է երկրորդ շրջանը:

Այդ առաջին շրջանում ընտրվեցին պատուիրակներ. այժմ պատուիրակները պէտք է ընտրեն իրանց միջից պատգամաւորներ Պետական Դումայի համար:

Այժմ այդ գործն է դրված հրապարակի վրա Թէ Թիֆլիսում և Թէ մեր ամբողջ երկրի բոլոր ընտրական շրջաններում,

Ո՞ւմ ընտրել. Ո՞ւմ յանձնել ժողովրդական կամքի արտայայտութիւնը և ժողովրդական շահերի պաշտպանութիւնը Դումայում:

Պատուիրակների ընտրութեամբ արդէն որոշվել է մեր քաղաքական կուսակցութիւնների մասնակցութեան աստիճանը Դումայի կազմի մէջ, բայց և այնպէս կարելի է քննել Թէ ինչ պահանջների պէտք է բաւարարութիւն տայ պատգամաւորը: Այդ հարցի քննութիւնը էական է ինքնըստինքեան և բացի այդ կարող է դիւրացնել բանակցութիւնների և համաձայնութիւնների գործողութիւնը, որոնց կարիքը կը զգացվի ուրիշ տեղերում:

Այդ հարցին բաւարար պատասխան տալու համար անհրաժեշտ է շօշափել մի շարք հանգամանքներ: Մենք կանգ կառնենք միայն երկուսի վրա:

II

Առաջին հանգամանքը կապ ունի այն հայեացքի հետ, Թէ ինչպէս ենք մենք ներկայացնում մեզ նոր բացվելիք Դումայի բնաւորութիւնը:

Առաջիկայ Դուման, անշուշտ, կը տարբերվի իր գործունէութեան բնաւորութեամբ նախկին Դումայից:

Եւ կը տարբերվի ոչ Թէ այն պատճառով, որ նրա մէջ շատ կամ քիչ կը լինեն ձախակողմեան կամ աջակողմեան տարրեր: Ոչ, այլ այն պատճառով, որ շրջապատող կեանքը որոշ փոփոխութիւններ է կրել և որ Դումայի առաջ սկզբից և եթ դրված կը լինի առաջարկների և ծրագիրների մի շարք, որ և կը զբաղեցնէ պատգամաւորներին:

Նախկին Դումայում ընդհանուր կազմակերպութեան և հիմնական յատակագծերի հարցերը գրաւել էին Թէ պատգամաւորների և Թէ հասարակութեան ամբողջ ուշադրութիւնը: Եւ պարլամենտական գործունէութիւնը, որքան էլ նա կարճատև էր, ապացուցեց, որ ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը պարզ և որոշ գաղափար ունի այն խոշոր գործի մասին, որ դրված է նրա առաջ:

Հիմնական յատակագծերը, Թէև ոչ բոլոր ամբողջութեամբ, այնուամենայնիւ բացայայտ որոշվեցին:

III

Կառավարութիւնը առաջին Դումայի ժամանակ չափազանց կրաւորական դեր էր կատարում և չափազանց անգործ ու աննախաձեռնող հանդիսացաւ:

Այժմ նա վճռել է վերցնել իր վրա նախաձեռնութիւն՝ դնելու Դումայի առաջ մի շարք ծրագիրներ ու առաջարկներ և պաշտպանել նրանց եռանդուն կերպով:

Նա նոյն իսկ աւելին է արել: Մի քանի առաջարկներ նա հրատարակել է իբրև ժամանակաւոր օրէնքներ և նրանց ընթացք է տուել կեանքի մէջ:

Եւ ահա կառավարութիւնը հրաւիրում է պատգամաւորներին քննելու այդ ծրագիրները, առաջարկները և օրէնսդրական կարգադրութիւնները:

Եւ Դուման կամայ ակամայ պէտք է իր պարապմունքների խոշոր մասը նուիրի այդ բոլորի քննութեան: Նա միևնոյն ժամանակ պէտք է զբաղվի այնպիսի սնյետաձգելի հարցերով, ինչպէս է օրինակ տարեկան նախահաշուի քննութիւնը:

IV

Եւ ահա պատգամաւորներից կը պահանջվի մեծ պատրաստութիւն և հմտութիւն՝ ուժեղ և հաստատուն կերպով կանգնած լինել որոշ հիմնական հայեացքների վրա, հեղինակաւոր կերպով կրիտիկայի ենթարկել առաջադրած ծրագիրները և օրինագծերը, զուգընթացաբար հանդէս հանել սեփական ծրագիրներ նոյն հարցերի վերաբերութեամբ և ցոյց տալ, որ ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը հասունացած է աւելի լաւ գործելու քան հին րեժիմը իր բոլոր աւանդական և տեխնիկական յարմարութիւններով:

Դա լուրջ և պատկառելի գործ է, որի համար պատգամաւորներից պահանջվում է համապատասխան գործունէութիւն Դումայում:

Իսկ եթէ մենք կուղարկենք Դումա միայն բարի ցանկութիւններով լի մարդկանց, բայց որոնք պատրաստ չեն լինիլ խոհուն և հեղինակաւոր կարծիք և հայեացք յայտնելու այս ու այն պետական խնդրի ու գործի մասին, մենք, անկասկած, ոչինչ շահած չենք լինիլ:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէհրան, 28 յունվարի: Թէհրանում, Թաւրիզում, Շիրազում, Ռէշտում նկատվում է յեղափոխական շարժում: Կազմվել են տեղական մէջլիսներ, որոնք գործում են անկախ՝ Թէհրանի մէջլիսից և նահանգապետից, որոնք միասին անզօր են շարժումը ճնշելու: Թաւրիզի մէջլիսը իր մօտ կանչելով Մարաղի նահանգապետին, որոշել է պատժել նրան մահակներով: «Ֆիդաի» անունով հետզհետէ կազմակերպվում են բազմաթիւ դաշնակցութիւններ՝ մէջլիսի իրաւունքները պաշտպանելու համար: Անդամները նախ երդվում են և ապա մտնում դաշնակցութեան մէջ: Անդրկովկասից տեղս են գալիս զինված փախստականներ, որոնք մտնում են այս բանակների շարքերը: Մէջլիսը անզօր է և գտնվում է փողոցային ամբոխի ճնշման ներքոյ, ամբոխի, որ շարունակ լցվում է բակը և շինութիւնները և ընդհատում է նիստերը անտեղի բացագանչութիւններով: Ցարձակումներ են լինում Ղաջարեան տան պրինցների վրա, առաւելապէս Նայիբը սալթանէի, զինուորական մինիստրի և շահի փեսայի վրա: Մէջլիսի վերջին նիստը ընդհատվեց ամբոխի «Թող կորչի մաքսատան մինիստր բէլգիացի Նօսը» աղաղակներով: Մէջլիսներում տեղի են ունենում բազմամարդ ժողովներ, արտասանվում են կրակոտ ճառեր: Քաղաքում ցրում են բազմաթիւ Թռուցիկներ, որոնց մէջ մեղադրանքներ են բարդվում Նօսի և մինիստրների վրա: Սադրագամը յարձակումների չէ ենթարկվում, որովհետև նրա որդիքը բարենորոգումների կուսակցութեան եռանդուն մասնակցողներիցն են: Ի նկատի առնելով մէջլիսի Թուլութիւնը և իրերի դրութեան խառնաշփոթութիւնը, պահպանողական կուսակցութեան կողմնակիցների Թիւը օրըստօրէ բազմապատկվում է, չը նայած, որ մէջլիսը իր կողմից ջանք չէ խնայում՝ չեզոքացնելու յեղափոխական կուսակցութիւնից:

(Սեփական Թղթակցից)

Հրատարակելով նամակներ Էջմիածնի ճեմարանի դէպքերի մասին, վերապահում ենք մեզ իրաւունք յայտնել մեր կարծիքը, երբ եղելութիւնները պարզված կը լինեն:

Մենք ստացանք հետևեալ հեռագիրը Բագուից.

Բագու, 28 յունվարի

Մանթաշեանի, Լիանոզեանի, Արամեանի և գլխաւորապէս հայկական ֆիրմաների մօտ գործադուլը շարունակվում է:

Հայ ֆիրմաները լուրջ բանակցութիւններ են վարում տալու իրանց ձեռնարկութիւնները տեղական այլազգի ֆիրմաներին:

Ենգիբարեան

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Թիֆլիսի ընտրութիւնների արդիւնքը հետևեալն է, Ընտրված են սօցիալ-դեմօկրատներ 54 և դաշնակցական 26 անձ: Առաջինները անցան առաջին, երկրորդ, չորրորդ, վեցերորդ, ութերորդ, իններորդ և տասներորդ մասերում, իսկ երկրորդները երրորդ, հինգերորդ և եօթներորդ քաղաքամասերում:

Մենք ստացանք հետևեալ հեռագիրը Աղստաֆա կայարանից Ղազախի ընտրութիւնների մասին.

Աղստաֆա 28 յունվարի

Այսօր, Ղազախի գաւառի ընտրութեան ժողովում գաւառի հայ և Թուրք ընտրողների ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընտրվեցին պատուիրակներ՝ բժիշկ Մամեդ-Իբրա Վեքիլով և երդուեալ հաւատարմատար Սամ. Յարութիւնեան: Ընտրութեան արդիւնքը հայ և Թուրք հասարակութիւնների կողմից ողջունվեցին ջերմ կերպով: Ընտրութեան միահամուռ լինելը փայլուն ապացոյց էր մտերմութեան, համերաշխութեան և ընդհանուր շահերի գիտակցութեան:

Դաղկեսամանսկի, Աթաբէգով:

Ղազախ, 28 յունվարի

Այսօր տեղի ունեցան գաւառական պատուիրակների ընտրութիւնները:

Ընդամենը հաւաքված էին 71 ընտրող:

Նախքան ընտրութեան գիմելը տեղի ունեցաւ նախընտրական խորհրդակցութիւն, որտեղ քննվեցին ծրագրական խնդիրներ և կարծիքներ յայտնվեցին Թեկնածուների մասին:

Նախագահում էր Դեսկօնով:

Հայերը և Թուրքերը համաձայնվել էին Թեկնածուներ առաջարկելու մէկ հայի և մէկ Թուրքի:

Քուէտուփերի վրա գրվեցին բժ. Մահմեդ-Իբրա Վէքիլովի և Սամսոն Յարութիւնեանի անունները: Առաջինը բացակայ էր Ղազախից և գտնվում էր Բագու: Երկրորդը ներկայ էր և քուէ չը գցեց իր քուէտուփի մէջ: Այդ պատճառով ձայների ընդհանուր Թիւը տարբերվում է մէկով:

Քուէարկութիւնից յետոյ պարզվեց, որ Վէքիլով ստացել է 74 սպիտակ և 5 սև, իսկ Յարութիւնեան 59 սպիտակ և 9 սև:

Ընտրութեան այդպիսի արդիւնքը մեծ բաւականութիւն պատճառեց ընտրողներին:

Ք

Կովկասի Փոխարքայի դիւանատունը, տեղեկացրել է Թիֆլիսի նահանգապետին, որ նա կարգադրել է, որ Թիֆլիսի պետական գանձարանը Պետական Դումայի ընտրութիւնների ծախքերի համար բաց Թողած փոխառութիւնից 446 րուբլի իր տնօրէնութեան ներքոյ դնէ՝ գաւառական քաղաքներից նահանգական քաղաքները ընտրողական ժողովի գնացող պատուիրակների ճանապարհածախսի համար:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Հասաւ վերջապէս ընտրութիւնների օրը:

Յունվարի 28-ին առաւօտեան ձիւնի մանր փաթիլները մաղվում էին վերևից և դիզվում ամենուրեք սփռված սպիտակ, հաստ սաւանի վրա: Եղանակը բաւականին տաք էր: Թիֆլիսը արդէն ժամի 8-ից ոտքի վրա էր. փողոցում անց ու դարձը վերսկսվել էր մեծ աշխուժով. մի տեղ գլորվում է մայթի վրա մէկը. չորս կողմից լսվում է զուարթաձայն քրքիջը, մի ուրիշ տեղ սահնակներով սլացողների վրա ձիւնագնդի տարափներ Թափելով պատանի ուսանողներն ու երիտասարդները ուղեկցում են նրանց աղմկալի ծիծաղով:

Ժամի 10-ից սկսած գլխաւոր փողոցներում և ճեմելիքներում անց ու դարձ էր անում երկսեռ բազմութիւնը: Ինչպէս դժուար էր որոշել. ընտրութիւններն էին, արդեօք գրաւում մայթերի վրա վխտացող այդ խայտաբղէտ բազմութեանը, Թէ ձմեռվայ տեսարանները, սահնակներով զբօսնելու կարօտը:

Ժամի 9-ից մասնաժողովները սկսել էին իրանց աշխատանքները:

Չորրորդ Թաղամասի ընտրութիւնները կատարվում էին քաղաքային դումայում: Շինութեան առաջ, մայթի վրա կանգնած էր դրագունների զօրախումբը, և պահպանում էր գլխաւոր մուտքը, իսկ Վելեամինօվսկայա փողոցի կողմից մուտք առաջ օղակ էին կազմել զինուորներն ու ոստիկանները:

Փողոցների անկիւններում կանգնած էին, արտասովոր նոր ինտելիգենտ դէմքեր և առաջարկում էին սօցիալ-դեմօկրատական օրգան «Հօսանքի» համարները ձրի: Իսկ ընտրութեան տեղից ոչ շատ հեռու, Վելեամինօվսկայա փողոցի անկիւնում, և Երևանեան հրապարակից վերև, Սօլօլակի փողոցի առջև սիրալիր ժպտով դիմաւորում էին դաշնակցութեան գործակալները «Ժամանակի» համարը պարզելով: Մօտեցող քաղաքացիներին, հրամանի համաձայն, Դումայի առաջ կանգնած ոստիկաններն ու զինուորները ճանապարհ էին ցոյց տալիս փողոցի մէջտեղից, և նրանք գնում էին ձիւնի միջից շատ քայլերով, խորհրդաւոր լռութեամբ իրանց քաղաքացիական պարտքը կատարելու: Մուտքի առաջ երկկարգ կանգնած ոստիկանական օղակի առաջ նրանք ցոյց էին տալիս իրանց յայտագիրը և ապա միանում դրան մէջ խռնված բազմաթիւ ընտրողներին ու սպասում հերթին: Ընտրողները հատ-հատ անցնում էին ոստիկանների շարքից, նախապէս ցոյց տալով իրանց Թուղթը: Սանդուղքների վերևում կրկնվում էր նոյն պրօցէսը: Կարգապահութիւնը օրինակելի էր: Ընտրողների մեծ հոսանքը շարունակվեց մինչև ժամի 3-ը, որից յետոյ համեմատաբար քիչ էին յաճախորդները:

Առհասարակ նկատվում էր մեծ հետաքրքրութիւն և լուրջ վերաբերմունք, նոյնիսկ խորհրդաւորութիւն. սակայն այդ բոլորի վրա չէր կար տօնական ոչ մի արտայայտութիւն, ազատ ագիտացիա, կենդանի հակաճառութիւն. չը կային համախմբումներ, ինչպէս անցեալ տարի գոյութիւն ունէին. ամեն ինչ զսպված էր. մարդիկ առաջ էին գնում աւտոմատի նման և վերադառնում նոյն կարգով:

Այդտեղից անցանք միւս Թաղամասերը. ամեն տեղ էլ տիրում էր նոյն ոստիկանական հսկողութիւնը, նոյն կարգերը. մարդիկ ենթարկված էին զինուորական խիստ դիսցիպլինայի և ընտրող քաղաքացիները անցնում էին սուինների շարքերից:

Համեմատաբար Թոյլ վերաբերմունք էին ցոյց տալիս 3-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 8-րդ Թաղամասերի ընտրողները:

Արտակարգ աշխուժութիւն էր նկատվում 7-րդ Թաղամասում, Հաւլաբարում, որտեղ ընտրութիւնները կատարվում էին Արաքսեանի Թատրոնում: Մուտքի առաջ փողոցում կանգնած էր զինուորական պահակախումբը օղակաձև և մի քանի ոստիկաններ՝ չը նայելով դրան՝ ընտրող բազմութեան ճնշումից քանիցս անգամ պատռվեց օղակը, մարդիկ ցրտում, ձիւնի տակ երկար դիմանալ չէին կարողանում և աշխատում էին, իրար հրելով կանգնել առաջին շարքում, շուտ մտնելու համար: Այդտեղ խռնված էր ահագին բազմութիւն, Հաւլաբարի բուն մասսան և ասիական ագիտացիան նրա մէջ կատարվում էր իր բոլոր բնորոշ միջոցներով ու գծերով. էլ խաբեբայութիւն, էլ ֆալսիֆիկացիա, ինչ ձևեր ասեք չէին գործադրվում: Իսկ մի քանի քայլ հեռու, դիմացի փողոցում կանգնած էր կօզակների հեծելախումբը:

Այդ միջոցին Թատրօնի եռաւ մուտքից դուրս է գալիս գզգզված շորերով մի խեղճ, միջին տարիքով, գլուխը փաթաթած ընտրող. այդ նկատում է մի երիտասարդ օրիորդ. մօտ է շտապում և հարցնում.

«Հը՞, ինչ արիր, տուիր, վերցրի՞ն». քաղաքացին ինչ որ մռթմռթում է հայերէն. օրիորդը իր ձեռքում բռնած բազմաթիւ Թերթիկների փաթեթից հանում է մի ուրիշ պատրաստի գրված Թերթիկ և մեկնելով նրան ինչ որ բացատրում է վրացերէն: Այդ բանը նկատում են ուրիշները և սկսում են խռնվել խեղճ մարդու շուրջը ու սկսվում է կամաւոր ոստիկանների հարցաքննութիւնը: Մի քանի րոպէից յետոյ խեղճ մարդուն սօցիալիստ «ընկերները» այս ու այն կողմ են քաշում: Բանից դուրս է գալիս, որ մի ուրիշի անուանաԹղԹով ուղարկում են այդ խեղճ մարդուն քուէ տալու, բայց ընտրողի միաժամութեան շնորհիւ գաղտնիքը պարզվում է ու յետ են ուղարկում դատարկ. ահա անվհատ օրիորդը մէկ էլ է ուզում բաղդը փորձել: Մի ուրիշ ինտելիգենտ, երիտասարդ տեսքով, սովորական դարձած «ընկերներից» մի ուրիշի անուանաԹղԹով կարողանում է հասնել քուէտուփին, բայց նրան ճանաչում են և ամօթահար անելով յետ են ուղարկում: Մի ուրիշ տեղ, հինգ-վեց երիտասարդներ շրջապատելով մի ուրիշ երիտասարդի, որ քաղաքացիական պարտք կատարելուց յետոյ վերադարձել էր փողոց, հարցնում էին. «վերցրի՞ն, չը ճանաչեցի՞ն, այդ էլ քանիս եղաւ»:

—Չէ,—չորսը,—պատասխանում է երիտասարդը ինքնաբաւական քրքիջով և շուրջը նայում:

Չորսը! Մի մարդ չորսի փոխարէն կեղծ

քուէներ է տալիս։ Ահա այն ազեղ բարքերը, այն կուրիօզները, որոնց առիթ է տալիս սահմանուելու ներկայ ընտրողական սիստեմը։

Այդպիսի փաստեր շատ շատ են։

Այն ժամանակ, երբ, համարեա բոլոր ընտրողական մասերում երեկոյեան պակասել էր յաճախորդների թիւը, 9-րդ քաղաքամասում հեղհեղուկ աւելանում էր և ժամի 6-ին ընտրողների ահագին բազմութիւն էր կարգով կանգնած ամարային կրծօկի առաջ։ Այստեղ էլ նոյն կարգն էր, ինչ որ միւս մասերում. ոչ մի նորութիւն չը կար։

Երեկոյեան մօտ ժամի 9-ին մասնաժողով-ները փակեցին իրանց գործունէութիւնը և պահապաններ նշանակելով ցրուեցին իրանց տները։

Չը նայած դաշնակցականների և սօցիալ-դեմօկրատների յարաբերութիւնները բաւա-կանին լարված էին, չը նայած, որ կանգ չէին առնում ոչ մի միջոցի առաջ երկուսն էլ, այնուամենայնիւ խոշոր ինցիդենտներ, որքան ես կարող եղայ իմանալ, տեղի չեն ունեցել։ Երկու կողմերն էլ համոզված էին, որ իրանք են յաղթելու։

Երեկոյեան համարեա բոլոր մասնաժողով-ներումն էլ մնացել էին բազմաթիւ ծրարներ. իբր թէ ոմանք մեռածներ են, ոմանք էլ հե-ռացել են և հասցէներով անկարող են եղել գտնել ու յանձնել։ Եօթերորդում մնացել են 2000 ծր. 3-րդում՝ մօտ 800, 2-րդում՝ մօտ 300 4-ում մօտ 500, 8 րդում՝ մօտ 300, նոյնքան էլ համարեա միւս մասերում։ Ընտրութիւն-ների հետևանքների մասին անհնարին էր որևէ բան գուշակել. ձայները բոլոր մասե-րում էլ ցրված էին չորս հինգ ցուցակների։

Այն պատկերը, որ ես տալիս եմ 4-րդ և 7-րդ թաղամասերի մասին, նոյնանման է միւս բոլոր թաղերին։

Լ. Դանիէլեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

ԿՕՍՏՐՕՄԱ, 27 յունվ.։ Նահանգապետ Վե-րևոնիկովը ներկայացած պաշտօնեաներին և քաղաքի ներկայացուցիչներին ասել է հետե-ւեալը. «Ոչ մի կուսակցութեան ես չեմ պատ-կանում։ Ես ռուս մարդ եմ, ուղղափառ, հաւա-տարիմ ծառայ Ցարին և հայրենիքին։ Միշտ զէմ լինելով ապօրինութիւններին, կամայա-կանութեան և կաշառակերութեան, ես գըտ-նում եմ, որ մենք, ծառայողներս նշանակված ենք ազգաբնակութեան համար, և ոչ թէ նա, ազգաբնակութիւնն է մեզ համար։ Ես հաւա-տացած եմ, որ դուք կօգնէք ինձ—միահամուռ ջանքերով մօտենալու այդ հայեացքը»։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 յունվ.։ Պատուիրակնե-րի ընտրութիւնների ազատ բիւլլետէնը։ Մին-չև յունվարի 27-ը ընտրված 3547 պատուի-րակները ըստ կուրիաների ստորաբաժանվում են այսպէս. շրջանների և գմինի լիազօրների համագումարի պատուիրակներ—1554 հոգի, նրանցից 479 հոգին կամ 30,6 տոկոսը միա-պետականներ են, 200 հոգին կամ 12,7 տո-կոսը—չափաւորականներ, 524 հոգին կամ 33,6 տոկոս—ձախակողմեաններ, 79 հոգին կամ 5 տոկոսը—ազգային կուսակցութիւննե-րից, 188 հոգի կամ 12,8 տոկոսը—անկու-սակցականներ, 84 հոգին կամ 5,3 տոկոսը—անյայտ կուսակցութիւնների պատկանող։

Հողատէրերի համագումարի կողմից պատ-ուիրակներ ընտրվել են 1179 հոգի, որոնցից միապետականներ են—393 հոգի կամ 33,3 տոկոսը—չափաւորականներ—318 հոգի կամ 27 տոկոսը, ձախակողմեաններ—240 մարդ կամ 20,4 տոկոս, ազգայնականներ—136 մարդ կամ 11,5 տոկոս, անկուսակցականներ—44 հոգի կամ 3,8 տոկոս, անյայտ կուսակցա-կանների պատկանող 48 հոգի կամ 4 տո-կոս։

Քաղաքային ընտրողների համագումարի կողմից պատուիրակներ ընտրվել են 849 հո-գի, նրանցից միապետականներն են—54 հոգի կամ 6,4 տոկոս, չափաւորականներ—81 հոգի կամ 9,5 տոկոս։ Ձախակողմեաններ—571 հո-գի կամ 67,3 տոկոս, ազգային կուսակցու-թիւններից—64 հոգի կամ 7,5 տոկոս, ան-կուսակցականներ—46 հոգի կամ 5,4 տոկոս, անյայտ կուսակցութիւնների պատկանողներ—33 հոգի կամ 3,9 տոկոս։

Բանւորների կողմից պատուիրակներ ըն-տրըվել են 6—5 հոգի, որոնցից չափաւորա-կաններ 2 հոգի կամ 3,1 տոկոս, 39 հոգին կամ 60 տոկոսը ձախակողմեաններ են, 15 հոգին կամ 23,9 տոկոսը պատկանում են ազ-գային կուսակցութիւններին, անկուսակցա-կաններ—7 հոգի կամ 10,7 տոկոս, անյայտ կուսակցութեան պատկանողներ—2 հոգի կամ 3,1 տոկոս։

Հերքվում է «Русь» լրագրի այն լուրը, որ իբր Սինօդը պահանջել է թեմակալ առաջ-նորդներից տալ, հոգևորականութեան կողմից ընտրվողների կենսագրութիւնը և խիստ հըս-կողութիւն ունենալ նրանց գործունէութեան վրա։

ԿԻԵՎ, 28 յունվարի։ Պետական Խորհրդի համար պատուիրակներ են ընտրվել համալ-սարանի կողմից ռեկտոր Ցիտովիչը և Գու-լիաեվ և Ռէֆօրմատսկի պրօֆէսօրները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 յունվարի։ Ընտրութիւն-ները անցան լիակատար կարգ ու կանոնով. ոչ մի միջադէպ տեղի չունեցաւ։ Եկան ընդ-հանուր ընտրողների 60 տոկոսը, որ բաւակա-նաչափ աւելի է անցեալ տարի մասնակցող-ներից։ Քաղաքամասերից մի քանիսում ներ-կայ եղողների թիւը հասել է 75 տոկոսի։ Նոյն իսկ քաղաքի ծայրերի թաղամասերի բնակիչ-ները, որոնք անցեալ տարի չը մասնակցեցին ընտրութիւններին, այժմ եռանդով մասնակ-ցում են։

ՄՕՍԿՎԱ, 28 յունվարի։ Ընտրութիւնները քաղաքում անցան հանգիստ, առանց նկատելի ագիտացիայի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 յունվարի։ Պատուիրակ-ների ընտրութիւնները։ Մինչև յունվարի 28-ը շրջանների, գմինի, հողատէրերի, քաղաքային ընտրողների և բանւորների լիազօրների համագումարին պատուիրակներ են ընտրվել 4532 հոգի, որոնցից 1161-ը միապետական-ներ են. սրանցից 28-ը պատկանում են ռուս մարդկանց դաշնակցութեան, 719-ը չափաւո-րականներ, որոնցից 386-ը հոկտեմբերական-ներ են, 36-ը սրանց հակվողներ, 1825 հոգին ձախակողմեաններ, որոնցից 24-ը պատկանում են խաղաղ վերանորոգչականների կուսակ-ցութեան, 447-ը կադէտներ են, 129-ը սրանց յարուածներ են, 319-ը՝ ազգային կուսակցու-թիւններից, 314-ը անկուսակցականներ և 194 հոգին յայտնի չէ թէ ո՞ր կուսակցութեանն են պատկանում։ Ընդամենը միապետականնե-րի և չափաւորականների թիւը 1880-է։

ՓՈՔՐ ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Ընտրողական ստատիստիկա

—Ինչպէս կը հրամայէք, ձերդ գերազան-ցութիւն, անցեալ տարվայ նմա՞ն։

—Այո, ինչպէս որ անցեալ տարի։ Ցամե-նայն դէպս մի քանի փոփոխութիւններ կը մտցնենք։

—Թոյլ կը տաք արդեօք, փորձի համար ընտրվածներին կարգերի բաժանեմ։

—Կ... կ... կ... րող եմ...

—Օրինակի համար, ասենք թէ Չերդինսկի գաւառից յայտնում են, թէ 15 ձախակող-մեան կադէտներ են ընտրված։

—Մ... մ... գիտէք, աւելի ճիշտ կը լինի, եթէ մենք դրանց ուղղափառներ անուանենք։

—Ուրեմն, ես այդ իմաստով էլ բիւլլետէն կը կազմեմ։ Ցետոյ։ Նոյն տեղից հեռագիրը հա-ղորդեց, որ պատուիրակների ընտրութեանը 2 վօլօստնոյ տանուտէրներ են անցել...

—Հիանալի է։ Ես միշտ ասում էի, որ օպ-պօզիցիան շատ է շտապում ցնծալու։ Կալել էին Գուրկօյի գործին, իսկ հիմա էլ նորին գերազանցութիւն պ. Նիկիտինի հետ պատա-հած դէպքն են ծամծմում և կարծում են, թէ պահպանված են յաղթութեան կողմից։ Մենք այդ դեռ կը տեսնենք։ Ի՞նչ...

—Բայց թղթակիցը յայտնում է, որ այդ տանուտէրները ձախակողմեաններ են...

—Սխալ է! Վօլօստնոյ տանուտէրները չեն կարող ձախակողմեան լինել։ Ընդհանրապէս ինձ լաւ յայտնի է, որ գիւղացիք հայրենասի-րաբար են տրամադրված։ Այդ պատճառով էլ Չերդինսկի գիւղացիներին մենք կը մտցը-նենք...

—Գուցէ, չափաւորների կարգի մէջ, ձերդ գերազանցութիւն։

—Ոչ, դա շատ էլ մի որոշ բան չէ։ Բացի դրանից չափաւորները... Ի՞նչ բան են չափա-ւորները։ Ես կարծում եմ, որ աւելի ճիշտ կը լինի, եթէ մենք նրանց միապետականներ անուանենք։

—Այդպէս էլ կը գրեմ, ձերդ գերազան-ցութիւն։

—Բայց, միապետականներն էլ... կարծես թէ այն չէ... Հը՞։ Ի՞նչ։ Այնպէս չէ՞։ Աւելի որոշ կը լինի, եթէ մենք ասենք. ընտրված են «իսկական ռուս մարդկանց» միութեանը պատկանող երկու տանուտէրներ։ Դա էլ աւելի կամրացնէ հայրենասիրական զգաց-մունքը, այսպէս ասած, դա կազդէ և ուրիշ տեղերի վրա։ Մենք պէտք է ազդենք ընտ-րութիւնների վրա։ Դուման պէտք է աշխա-տելու ընդունակ Դումա լինի։ Կառավարու-թիւնը ո՞րքան աշխատել է այդ մասին...

—Մօզինսկ գաւառից չորս յայտնի համ-բապետականներ են ընտրված...

—Ոչ, ոչ, ոչ... դա պարզապէս թղթակ-ցի երևակայութիւնն է։ Գրեցէք ուղղակի՝ չորս հոգի միապետականներին միացողներ. գիտէք, այն մտքով, ինչպէս որ Ֆրանսիա-յում rallié են անուանում...

—Ցանկանում եմ նկատելու, ձերդ գերա-զանցութիւն, որ Ֆրանսիայում rallié կոչ-վում են այն միապետականները, որոնք հան-րապետականներին են միացած...

—Էհ, դա ոչինչ։ Ֆրանսիայում այդպէս է, իսկ մեզանում թող ընդհակառակը լինի։ Բայց այդպիսով պատկերը պարլամենտական է ստացվում, այնպէս չէ՞։ Անհասարակ ես չեմ հասկանում, թէ էլ ի՞նչ է ուզում մեր օպպօզիցիան։ Չէ՞ որ մեզանում էլ կուսակ-ցութիւններ կան, իրանց զանազան քաղա-քական գունաւորումներով, վերջապէս Ֆրան-սիայի նման, մեր մինիստրական օրգանն էլ ունենք. այնտեղ «Temps» թերթն է, իսկ մեզանում՝ «Россія» թերթը։ Մի խօսքով՝ կատարեալ... ինչպէս են ասում... սահմա-նադրական, այո, սահմանադրական կարգեր։ Այսպէս ասած՝ ամեն բան լրիւ է...

—Այնպիսի մի տեսարան, ձերդ գերազան-ցութիւն, որ Այվազովսկու վրձինին արժանի է, հա-հա-հա...

—Հա-հա-հա... շատ լաւ ասացիր, ճիշտ որ Այվազովսկու վրձինին արժանի է։

—Այդ, ձերդ գերազանցութիւն, ասել է Չեխովը, գրականագէտ Չեխովը։

—Գրականագէտ Չեխովը! Ինչպէս չէ, ինչ-պէս չէ, յիշում եմ... Դէհ, շարունակենք։

—Նոյն տեղից հաղորդում են. ընտրված են հինգ հոգի ծայրագոյն ձախակողմեաններ։ Թղթակիցը ակնարկում է, որ այդ պատուի-րակները ս. դ. և ս. յեղ.-ներ են։

—Ախ այդ ս. դ. և ս. յեղ.-երը! Իսկ ի՞նչ զբաղմունք ունեն նրանք, ինչ հասարակական դիրքի տէր են։

—Պահեստի պրապօրշչիկներ են։

—Հիանալի է։ Հէնց այդպէս էլ նշանա-կէք. ընտրված են 5 հոգի պահեստի պրա-պօրշչիկներ։ Ի դէպ, հեռագրին կարելի է ա-ւելացնել, ծայրագոյն ձախակողմեանների թեկ-նածուները սևացած են։

—Լսում եմ։ Զօրս գաւառների վերաբերեալ յայտնում են, որ ընդհանուր թւով ընտրված են 169 ընտրողներ (уполномоченные), բայց թէ ինչ կուսակցութեան են դրանք պատկա-նում, ոչինչ ասված չէ։

—Այդ դժուար չէ իմկոյն անել։ Գրեցէք. 50 միապետականներ, 85 անկուսակցականներ, աւելացրէք անկուսակցական աջակողմեաններ, յետոյ, մնացածին էլ այսպէս դասաւորէք. 6 գիւղական տանուտէրներ, երեք տանուտէրու-թեան թեկնածուներ, 1 Գէօրգիևսկի կավա-լեր, երկու գերմանացի-կօլօնիստներ և 3 մահ-մեդականներ։ Թիւը լրացաւ։

—Ոչ, 19 հոգի դեռ պակաս է։

—Աւելացրէք դրանց էլ ուղղափառներին։

—Կարաչևսկի գաւառից ընտրված են 40 ընտրողներ։ Նրանցից մեկը միապետական է և 26-ը չափաւորներ։

—Մեկը միապետական է, ասում էք։ Հը՞մ, հը՞մ... էհ, միևնոյն է։ Աւելացրէք միայն, որ բոլոր ընտրվածները գիւղացիներ են, ռուս և ուղղափառներ։ Եւ առհասարակ, խնդրում եմ, մի մոռանաք միշտ այսպիսի դիտողութիւն-ներ անել. փոխանակ «ձախակողմեան» ասե-լու, նշանակեցէք՝ ռուսներ, ուղղափառներ։ Ինձ համար շատ աւելի օգտակար է թւում յիշատակել ընտրվածների ոչ թէ պա-տահական նշանները, ինչպէս է մարդու մյս կամ այն կուսակցութեան պատկանելը, այլ նրանց մշտական նշանները, ինչպէս են՝ մար-դու ինչ ազգութեան, կրօնի և զբաղմունքի պատկանելը։ Օրինակի համար 3 հարկահա-ւաք, 2 երկաթուղային պտէյշչիկ, 1 նկարիչ։ Այդ ձևով ընտրութիւնների տեսարանը թէ աւելի լրիւ և թէ աւելի պարզ կը լինի։

—Ձերդ գերազանցութիւն, վերջին հրահան-գըն եմ խնդրում։ Իսկ եթէ ժեծամասնականների ղեկավար Լենինին ընտրեն։

—Նու, այդ տեղ էլ մի որևէ բան կասէք։ Օրինակի համար. մեշչանին Լենին։

—Իսկ երբ սօց.-յեղ.-ների լիդեր Վիկտոր Չերնովին ընտրեն։

—Տէր Աստուած, դէհ մի կերպ կասէք էլի. անկուսակցական, պահեստի պրապօրշչիկ...

(«Товарищъ»)

Հ. Ռախմանով

ԳԻՒՂԱԿԱՆԻ ՑԱՒԵՐԻՑ

Գօրիս, 20 յունվարի

Գիւղականի անթիւ ու ծանր ցաւերից մէկն էլ արքունական հարկերի հատուցումն է։

Ո՞վ չէ լսել ոսկի կոչված հարկի մասին, ո՞վ չէ լսել գիւղական հարկահանի որոտող ձայնը, ո՞վ չէ հնթարկվել նրա և շատ անգամ նրա թիկնապահ կօզակի մտրակի հարուած-ներին. կարծեմ գիւղացիներից ոչ ոք զերծ չէ մնացել, մանաւանդ աղքատ դասակարգը։

Մինչև այժմ բիւրօկրատիայի ներկայացու-ցիչները սպանում էին գիւղացիներին ծե-ծով, հարկի փոխարէն մէկին տասը արժէքա-ւոր իրեր վերցնում և չնչին գնիրով ծախելով տեղն ու տեղը լրացնում էին հարկաւոր գու-մարը, իսկ այժմ սպանում են ոչ միայն դրանով, այլ և էկզէկուցիայով, մինչև ոսկու լրիվին հատուցումը։

Եթէ այս ամենի վրա աւելացնենք և հար-կահանի, տանուտէրի ու այլ, գիւղի բազդով, երբ թէ հետաքրքրվող, անձանց կեղծիքները հարկերի վերաբերմամբ, այն ժամանակ բա-ւական պարզ կարելի է պատկերացնել գիւղի ցաւալի դրութիւնը։ Իսկ եթէ վերջինս թուրք հայկական խռովութիւններից անխնայաբար քայքայված գիւղերի շարքին պատկանի, ճ.... այն ժամանակ երևակայելն անգամ սարսա-փելի է։

Եւ եթէ ընդհարումներից քայքայված գիւղի դրութիւնը սարսափելի է, ապա ինչ կերպ պատկերացնել այն գիւղի դրութիւնը, որը ոչ միայն մի անգամ է հնթարկվել թալանի և աւերածութեան, այլ մի քանի անգամ, որոն-ցից հէնց առաջին անգամը, թուրքերը, գիւ-ղացիների արժէքաւոր իրերի հետ, տարել են նաև նրանցից հարկահանի մտրակով հաւա-քած 700 րուբլին։

Սակայն դրանով թուրքերը չեն բաւակա-նացել, այլ նրանց այնքան են հալածել, որ գիւղացիք թողել են տուն տեղ, փախել ու ողորմելի ապաստարան գտել շրջակայ գիւ-ղօրայքում։

Այդ վերին՝ սատրճանի թշուառ կացութեան մէջ գտնվող գիւղն էր Խօզնավարը։

Սա բաղկացած էր 76 տնից, որոնցից մօտ 26 տ., թուրքեր էին, իսկ մնացեալը հա-յեր։

Կռուրաներից սկսած մինչև վերջերս Խօզ-նավարում բուերն էին միայն թառաւորում, իսկ այժմ հայերից մի քանի տուն, անչափ դժուարանալով ապրել հարևան գիւղերում, բարւոք են համարել ազատվել այդ տեսակի կեանքից ու վերանորոգելով իրանց փլատակ-ները, նորից բնակութիւն են հաստատել գիւ-ղում։

Թուրքերը ամբողջովին, իսկ հայերից մօտ 10—15 տուն մինչև այժմ դեռ չեն վերա-դարձել գիւղը։

Գիւղում եղածներից կուսակցութիւնը ան-դադար պահանջում է 1000 րուբլի արքունա-կան հարկ. նա ուշադրութեան չէ առնում գիւղացիների 7000 րուբլու կրած փողի խնդիրը, որը ժամանակին ներկայացրված է բարձր իշխանութեան. պահանջը անողոք է, իսկ գիւղի դրութիւնը անելանելի։

35—40 տուն ծայրահեղ թշուառութեան մէջ գտնվող գիւղը, որին կատարեալ սով է սպառնում, պէտք է վճարէ 1000 րուբլի, այն էլ մինչև մի քանի օրը։

Ոչ մի ելք չը կայ, անխուսափելի է պա-հանջը։ Գիւղացիներին մնում է դրաւել բա-րերարների ուշադրութիւնը և խնդրել նրանց, եթէ հնարաւոր չէ նուիրել այդ գումարը, գոնէ տալ գիւղացիներին որոշ ժամանակով 5—6 հարիւր րուբլի, որով և ազատած կը լինէին թշուառ խօզնավարցիներին կրկնակի դժբախտութիւնից։

Բիւրօկրատիայի բռնած դիրքը դէպի գիւ-ղացիները՝ անչափ համեմատական է Մօլլա-Նասրադինի մեթօդին՝ փախած հորթի փոխա-րէն, ծեծել կապածին, ասելով. «քունի բու-րախսամ օնդան չօխ գաչար»։

Ց. Գրիգորեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Յունվարի 23-ին

Յունվարի 22-ին, նախաձեռնութեամբ տ. Ադամեանի, Բագուի հասարակական ժողովա-րանի դահլիճում կայացաւ յօգուտ Գանձակի նահանգի հայ սովեալների երեկոյթ։ Ծրագի-րը կազմված էր բաւական հետաքրքիր։

Սկզբում խաղացին «Պատշաճ կարգեր» կա-տակ. 1 արարուածով, որը խաղացին ոչ այնքան աջող, չնորհիւ այն բանի, որ դերակատարնե-րից մի քանիները առաջին անգամ էին դուրս գալիս բեմ։ Տիկ. Բէգնազար Իսրա-շեանը կարդաց բաւական աջող մի քանի բա-նաստեղծութիւններ, որոնք արժանացան բուռն ծափահարութեան։ Լաւ տպաւորութիւն թո-ղեց Թիֆլիսի օպերայի դերասան պ. Մօլխա-սովը, որը երգեց օպերայից մի քանի կտոր-ներ «Іоланта», «Князь Игорь» և մի քանի ուրիշները։

Խոր տպաւորութիւն թողեց նաև երաժշտա-կան խմբի նուագած «Ночь на лисой горѣ» ղեկավարութեամբ պ. Պալիօվա-Արբինեանի։

Վերջում դրված էին կենդանի պատկերներ, որից յետոյ դիմակներով ցած իջան բեմից և սկսեցին զբաղեցնել հասարակութեան իրանց «ինտրիգներով»...

Դահլիճը զարդարված էր բաւական գեղե-ցիկ քիօսկներով։

Դահլիճը լի էր հասարակութեամբ, ինչպէս ասում են, մուտքը հասնում էր մօտ 4000 րուբլու։

Ա. Բ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

Մի «Իւմօր-սատիրական էսկիզի «(Գ. Մ. Ս.-ի) առիթով

Գեղարուեստական գրուածքի նպատակն է կեանքի որոշ երևոյթները, լինեն նրանք գե-ղեցիկ-հրապուրիչ, թէ հրէշաւոր-զզուելի, գեղարուեստական ձևերով պատկերացրած՝ կենտրոնացնել հասարակութեան առջև, շար-ժել նրա ներքին սիստեմը այն ուղղու-թեամբ, որ հետաքրքրութիւնը զարգանայ դէպի գեղարուեստագէտը յուզող մտքերի ու փաստերի այդ ըմթմայուն հեղեղը, մի ին-տենսիւ կիրք ներշնչել ընթերցողին հեղինա-կի հոգու տրագիզմը ըմբռնելու և նրա ազ-դեցութեամբ թրթռալու համար։

Այսպիսի կոչումով գեղարուեստի հօրիզոն ելնող ստեղծագործը մի ուսուցիչ է, օժտված արծիւ թեւերով, որոնցով նա թափան-ցում է մարդու հոգու անդունդը, տանջվում է նրան քայքայող ճանճի թոյնով և ապա մո-գական բանալիով մի նոր զուարթ աշխարհ բանում նրա առջև, որտեղ մարդ էսթետիկա-կան գոհացում է զգում, այլ կերպ՝ գեղեց-կութեան շշափումն։

Ստեղծագործութեան արդիւնքը բնական է, այնքան գնահատելի է, որքան թանձր են էսթետիկական դրական տարրերը, որքան ստեղծագործը հարազատ է մնացել նրանց, նոյն իսկ հրէշաւոր երևոյթները նկարագրե-լիս։ Եթէ հեղինակը տաղանդաւոր է և հա-ւատարիմ իր կոչման, նրան աջողվում է լա-րել անհատի ջիղերը, խառն խմորումն առա-ջացնել նրա հոգու, մտքի ու զգացմունքների մէջ, և ապա կենդանի սէր և զգաստ վերա-բերմունք ծագեցնել նրա ըմբռնողական կենտ-րոններում դէպի մարմնացած idée fixe-ը։ Օր. գեղարուեստագէտի վրձինով մարմնացած է կտաւի վրա կամ նրա գրչով կենդանացած է խօսքի մէջ գեղեցկութեան որևէ տարր, որևէ սկզբունք. մենք զգում ենք երանելիու-թեամբ լի կեանքի ահումն, առաւելումն, մենք զգում ենք մի ներդաշնակ խաղ մեր սրտի, ուղեղի, հոգու ու բոլոր զգայարաննե-րի մէջ, մենք սլանում ենք մի արտասովոր էսթետիքական եթերք և անզգայ կլանում՝ «օրվիսի երջանկութիւն», շօշափելով հար-մոնիա և գեղեցկութիւն։ Այս այն կենդանի սէրն ու զգաստ վերաբերմունքն է, որ ներ-շնչում է մեզ տաղանդաւոր գեղարուեստագէտ ստեղծագործը։ Գեղարուեստագէտը վրձինի, գրչի կամ երաժշտական գործիքի միջոցով ողջում է որևէ թշուառութիւն, արատ, ազեղ զգացմունք կամ երևոյթ։ Նա դարձեալ մնում է հաւատարիմ գեղարուեստական ձևերին. գծերի նոյն կանոնաւորութիւնն ու համաչա-փութիւնը, գոյների նոյն փոխադարձ համա-պատասխանումն, հնչիւնների նոյն հարմօ-նիան, բառերի ու ոճերի նոյն նրբութիւնը, ընչըղութիւնն ու ազնուութիւնը։ Բայց հոգե-կան յոյզն (աֆֆեկտ)՝ այլ է. մենք լսում ենք հեղինակի բողոքը, նրա հառաչանքը, զզուխը և կանգ ենք առնում։

Պատճառը։

Մենք լսում ենք միաժամանակ մի այլ ձայն ևս. դա գեղարուեստագէտ-երգիծաբանի մարդասէր «քրքիջն» է, մարդասէր, որովհետև նրա թէ շարժառիթները և թէ նպատակը մարդասիրական ոգով են ներշնչված։ Այստեղ մեր վիրաւորված հոգու անհիմնը ամբող-ջովին շարժողութեան մէջ են ընկնում և մենք զգում ենք նոյն խառն հետաքրքրու-թիւնը այդ հրէշաւոր տարրի վերաբերմամբ ևս։ Ահա այստեղ են արտայայտվում գեղա-րուեստի ոյժն ու գեղարուեստագէտի հան-ճարը՝ գեղեցիկ գոյներով, հնչիւններով, բա-ռերով կենտրոնացնել հրէշաւոր կեանքը, բեեռել նրա վրա յուզված հոգին, ստիպել նրան տանջվել ու քայքայվել և ապա՝ փրկու-թեան փարոսը բարձրացնել, լուսաւորելով դէպի գեղեցիկը, գաղափարականը տանող ու-ղին. այսպիսով ազատելով հոգին պեսսիմիզմի թունալից գրկից։

Այս է գեղարուեստի նպատակը։ Ստիպել մարդուն տանջվել հրէշաւոր երևոյթներով այնպէս, ինչպէս գեղեցկութեամբ. վարակել մարդուն կեանքով և շարժել նրա մէջ սէր դէպի իրակա՛ն։

Ահա սրանով էլ զանազանվում է գեղա-րուեստը գիտութիւնից, որ մարդկութեան շնորհում է միայն պատրաստի վերացական փօրմուլաներ։

Այս միջանկեալ խորհրդածութիւնից յետոյ գեղարուեստի և գեղարուեստական գրուածքի մասին, դառնանք մեր յօդուածի առիթին։

Ծակատագրի երջանիկ բերմամբ ականա-տես ենք և հնթակայ այնպիսի պատմա-կան անցքերի, որոնք իրանց հսկայական շուաքով յաւիտեան խաւարն են նետում դարերի ընթացքում միլլիօնաւոր ժողո-վրդի համար առաջնորդող ճանաչված սըր-բութիւններն ու աւանդութիւնները։ Ապրում ենք մի այնպիսի դիւցազնական ժամանակա-շրջանում, երբ խոշոր հասարակական հոսանք-ներ կործանում են ժամանակակից քաղաքա-գիտութեան տեսակէտից դատ. պարտելի սը-կզբունքներ. գաղափարների շրջանում և թէ գործնական կեանքի ասպարէզներում։ Երբ սարսռում ենք մտաբերում երէկը, և այսօր ճիգ ենք թափում մարդասիրական գիտու-թիւնների չափերով նորագոյն գնահատումն տալ այն ամենին, ինչ մինչ այժմ թւացել է մեզ կատարեալ։

Այսպիսիօրերին առաւել շօշափելի, ակնեի կերպով են հանդէս գալիս պատմութեան և հասարակութեան դատաստանի առջև այլ և այլ անկենսաւորութիւններ, թերութիւններ, սխալներ. հասարակութիւնը դրանց դէմ պայ-քար է յայտարարում բարոյական-կուլտուրա-կան կամ ֆիզիքական. սա մի մրցում է, որ-տեղ գերապատւում ու յաղթանակում է աւելի իրաւը, արդարը, ժամանակակիցը, բարոյա-կանը։

Բնական է, հայ հասարակական ազգային կեանքում ևս, որ դարերի ընթացքում մատ-նված է եղել անապատի կատ.-ղի քամիներ-ին, որպէս անպաշտպան վարդինի, պիտի երևան գային շատ մանր ու խոշոր պարսաւե-լի և վնասակար երևոյթներ, որոնք կարող էին արգելառիթ հանդիսանալ առաջադիմու-թեան և որոշ բիծ թողնել այդ պրօցեսսի կա-նոնաւոր զարգացման վրա։ Այդ երևոյթներն առաւել աններելի են դառնում, երբ նրանք արտայայտվում են գիտակցօրէն ապրող և զարգացող շրջաններում, հաւաքական մար-միններում, դասակարգերում, մի խօսքով, այնպիսի համախմբումներում, որոնք պարու-նակում են օրգանական զգաստ տարրեր։ Հե-տեւապէս, անողոք է լինում և այդպիսիներին յայտարարած կռիւը։

Մենք վկայ եղանք մի շարք իրաւացի դըժ-գոհութեան պայթիւնների զանազան հասցէ-ներով, որոնք արտայայտելով հայ հասարա-կութեան մի քանի խաւերի որոշ տրամա-դրութիւնը քաղաքական և սօցիալական յե-ղաշրջումների վերաբերմամբ, մոլորվել էին այդ բարդ խնդիրների լաբիւրինթոսում և շեղվել այն խոհեմ, հայ ազգային պատմութեան և զարգացման հոգեբանութեան հարազատ հո-սանքից, որ ընտրել էր հասարակութեան ու ժողովրդի լուսամիտ մեծամասնութիւնն։

Այժմ վկայ ենք մի անհիմն, բայց կծու ակ-նարկի այլ հասցէով՝ հայ ուսանողութեան, «որն այնքան մանկացել է և այնքան խորը նսեմացել կեանքի յատակը, որ նրան դաստիա-րակելու միակ միջոցն է պօզրօմային սիստե-մը»։

Ինչպէս վերևը յիշատակեցինք, վնասակար երևոյթներ արմատախիլ անելու համար, արատը կրող հասցէով պայքար է յայտարարվում ֆիզի-քական կամ բարոյական. բռունցքի կամ խօսքի ոյժով։ Կենցաղակիրթ մարդիկ խուսափում են բռունցքից և խոնարհվում են խօսքի հզօր ներգործութեան առջև։ Հրապարակ է գալիս քարոզը—այն խօսքը, որ ամենաանխնայ կոր-ծանիչն է և ամենաեռանդուն ստեղծագործը, ինչպէս ասում է ռուս հրապարակախօսներից «էկը։ Հրապարակ է գալիս խօսքը մարդկանց փոխադարձ ազդեցութեան այդ ամենազօ-րաւոր զէնքը, առանց որի քաղաքակրթու-թիւնը կը փլէր։ Առաջ է գալիս այն խօսքը, որ իր ոաղմում պարունակում է եռումն, կրակոտ գործ։ Դա հրապարակախօս երգի-ծաբանի կծու, հեգնոտ, մտրակիչ խօսքն է, որ թունաւոր սլաքների տարերային ոյժով հեղեղում է պատնէշներ, կործանում և ապա յետ մղվում։ Երգիծաբան-հրապարակախօսի գրիչն է, որ ընդունակ է տաշելու, ազնուաց-նելու, կամ իսպառ վերացնելու այն պատ-նէշները, որ անուանում ենք արատ, վնասա-կար երևոյթ, հրէշաւոր տարր։ Երգիծաբան հրապարակախօսն է և գեղարուեստագէտ-հե-ղինակը, որ իր խօսքով պէտք է ազնիւ զգաց-մունքներ զարթեցնէ, տանջէ և դաստիարակէ մարդուն։ Իր մարդասէր քրքիջով նա պէտք է մտրակէ հասարակական արատը, ընդգծե-լով մոլորը, շեշտելով ողբերգականը և ցոյց տալով գեղեցիկը, ուղղելով և առաջնորդելով. միաժամանակ չը մոռանալով, որ ազդելը ևս վերարտադրելիս նրանից պահանջում են գեղարուեստական ձևեր և էսթետիկական դը-րական տարրեր։ Պասսիւ, թշուառ, սասր ե-րևոյթներն գեղարուեստագէտից պահանջում են առաւել զգուշութիւն. այստեղ փոխանակ խնկարկելու բուրժուայական գեղարուեստին, որ աշխատում է ցոյց տալ միմիայն մեռանող, այլասերված, խորտակված կեանքը, քարոզե-լով պեսսիմիզմ, ունայնութիւն, արտասուք, մահ, մի խօսքով կեանքի բացասումն, նա, գեղարուեստագէտը, պէտք է զգոյշ, ոչ-չինծու իւմօրով (քրքիջ) մտրակէ երևոյթը և ճեղքե-լով ճահիճը, լուսաւորէ ընթերցողին մի նոր զուարթ աշխարհ, որտեղ գեղեցկութիւնն ու կատարելութիւնն են տիրապետում։ Այս դէպքում միայն գեղարուեստագէտը հարազատ է իր կոչման և գեղարուեստը՝ անարատ, ան-բիծ։ Հակառակ դէպքում ստեղծագործը ան-քանքար է կամ գիմակաւորված։

Մի այսպիսի անտաղանդ գեղարուեստական փորձ ամն իւմօրիստ-սատիրիկ Գ. Մ.-Ս.-ի, առիթ տուեց մեզ այս երկու խօսքը նուիրել գեղարուեստին։ Անպատ եղջերից նետեր ցրելով հայ ուսանողութեան գլխին, գեղ.-հե-ղինակը յաւակնում է անուանել իրան իւմօ-րիստ-սատիրիկ, այսինքն ուսուցիչ-հրապա-րակախօս, հայ ուսանողութիւնն իր «էսկիզնե-րով» դաստիարակելու տենչով յափշտակված։

Իրաւացի՞ է արդեօք հեղինակը և արդեա-ղումն գեղարուեստի չէ՞ նրա էսկիզը։

Ցոլակ Ղուկասեան

ՃեՄԱՐԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Նամակ խմբագրութեան)

I

Որքան էլ ծանր լինի բողէն, որքան էլ հրատապ համապետական խնդիրներ դրված լինեն հասարակութեան առաջ, այնուամե-նայնիւ նա պարտաւոր է զբաղվելու իր ներ-քին կեանքով, ուշադիր լինելու ու հսկելու իրան պատկանող հիմնարկութիւնների ու նրանց վարիչների վրա։ Մեր դպրոցներում այս տարի տեղի ունեցած խլրտումներն ու աղմուկները մի ապացոյց են, որ գործը, դպրոցական գործը բնաւոր ու արդարացի հիմքերի վրա չէ դրված։ Թէև վայրկենապէս, ի հարկէ, չէ կարելի բուժել որևէ դպրոցի բոլոր ցաւերը, բայց այնուամենայնիւ հա-սարակութիւնը, մամուլը իրանց կարծիքներն արտայայտելով ու հարկաւոր դէպքում բո-ղոքելով կարող են զսպիչ և կանոնաւորիչ դեր կատարել ժամանակաւորապէս հրապա-րակի վրա դրված մի որևէ խնդրի համար։

Դպրոցներում և մանաւանդ Գէորգեան ճե-մարանում աշակերտական խլրտումների ա-ռիթ է հանդիսացել և հանդիսանում է աշա-կերտ արձակելը։ Այս միջոցը մեր դպրոցնե-րում վերին աստիճանի յաճախ ու հեշտու-թեամբ է գործադրվել, բայց շատ ու շատ անգամ ընդդիմադրութեան չէ հանդիպել ա-շակերտութեան կողմից։ Բայց «ամեն ինչ հո-սում է», ամեն ինչ փոփոխվում։ Աշակեր-տութիւնը այժմ աւելի շատ է զգում, քան իր դաստիարակները, որ այդ մի շատ ծանր միջ ց է դպրոցում կարգ պահպանելու հա-մար, մի միջոց, որ շատ շատերի ապագան է փչացրել և որի յաճախ գործադրութիւնը մի մեծ յանցանք է։ Այդ գիտակցելով նա, երբ տեսնում է, որ անտեղի է գործադրված այդ միջոցը, ըմբոստացած պաշտպանում է իր ընկերին։ Շատ անգամ նա զոհեր է տա-լիս և յաղթվելով յետ նահանջում, բայց այդ զոհերը ի զուր տեղը չէ, որ տրվում են և կը գայ մի օր, երբ այլևս նա ամեն բողէ չի զոհել իր որևէ անդամի ապագայի հա-մար... Հայ աշակերտն ու ուսանողները պէտք է հաւատացած լինեն, որ թէև՝

«Դեռ հեռու է կատարն անամպ ու յստակ,
Բայց եթէ չը լինենք այնտեղ մենք այսօր,
Վաղն այնտեղ ենք անշուշտ, մերն է յաղ-
թանակ»։ (Յ. Յովհ.)

II

Ճեմարանը յուզվում է. պատճառը դար-ձեալ աշակերտ արձակելն է։ Ինչու են ար-ձակել այն երկու ուսանողներին, որոնց մա-սին մի քանի օր առաջ հեռագրով իմաց տրվեց խմբագրութիւններին։ Ծանօթանանք ճեմարանի Մանկավարժական Ժողովի պատ-ճառաբանութիւններին հէնց նոյն Մանկ. Ժո-ղովի արձանագրութիւնից։ Սակայն նախ քան այդ պէտք է ասել հետևեալը. ա) որ այդ արձանագրութիւնից բառացի քաղուածք-ներ անելու հնարաւորութիւն չունենք և բ) որ արձանագրութիւնը պարզ կերպով մատ-նանիշ չէ անում, թէ ինչ դատապարտելի կէտերի համար է դուրս անում այդ ուսա-նողներին. ուսուցիչները խօսել են ժողովում շատ բան, արձանագրված է և յետոյ կցած վճիռը, բայց թէ այդ խօսածներից որոնք են իբրև դատապարտութեան հիմունք ընդու-նում, որոշակի ու առանձին չեն յիշված։ Ուստի մենք պէտք է արձանագրութիւնը կէ-տերի բաժանենք և միևնոյն ժամանակ ցոյց տանք նրանց թուլութիւնը։ Այդ կէտերը ի-րանց բոլոր մանրամասնութիւններով չենք բերում, որովհետև տեղի սղութիւնը չէ նե-րում և ձանձրալի կարող են թուալ, եթէ չա-սեմ իրանց բովանդակութիւնով երբեմն նոյն իսկ ծիծաղելի։

Ուսանողներից առաջինին՝ Աղէկեանին դուրս են արել հետևեալ պատճառներով։

1) Այդ ուսանողը, որ կամաւոր կերպով իբրև ֆելդշեր է. ծառայում աշակերտական հիւանդանոցում, մի նամակ է գրում ա-ւագ վերակացուին, որի մէջ իբր թէ զըր-պարտում է տեսչին հիւանդանոցին վե-րաբերող խնդիրներում — Մանկավարժական ժողովը այդ նամակը չէ տեսել, որովհետև աւագ վերակացուն մյդ պատռած է եղել։ Իսկ Մանկավար. ժողովը հաւատալով նրա ասած-ներին՝ այս նամակի անյայտ բովանդակու-թիւնը իբրև մեղադրական կէտ է ծառայեց-րել, առանց նոյնիսկ մի բերան ուսանողից հարցնելու այդ մասին։ Պէտք չէ՞ր այդ անե-լիս յիշել. «Պղատոնին սիրում եմ, բայց ճըշ-մարտութիւնն աւելի եմ սիրում»։

2) Որ նոյն ուսանողը մի նամակ է գրել ճեմարանի բժշկին, որի մէջ դարձեալ իբր թէ զրպարտել է տեսչին։ Այդ նամակը Մանկ. Ժողովի ձեռքում կայ, բայց ուսանողը բոլո-րովին մերժում է, ասելով որ նա զրպարտու-թիւն է պարունակում։

3) Որ նոյն ուսանողը առանց իրաւունքի Ծննդի տօներին խօսել է աշակերտական սե-ղանատանը իր ընկերների առաջ և քննադա-տել վարչութեանը, մի քանի ուսուցիչների և մատնանիշ արել, որ սեղանատան ու հիւան-դանոցի կարիքները չեն հոգում—Որքան էլ որ քօղարկեն, այնուամենայնիւ պարզ է, որ այս կէտն է գլխաւոր պատճառը այդ ուսանողի արձակման։ Առանց իրաւունքի խօսելն իբրև մեղադրական կէտ հանդէս բերելը միտք չու-նի, որովհետև տօներին առանց իրաւունքի էին խօսում։ Քննադատելու համար մէկին դուրս հանել, այս արդեօք չէ՞ նշանակում ա-զատ խօսքը ճնշել, մանաւանդ երբ ոչ մի վի-րաւորական խօսք չէ գործածվում. մնում է ու-րեմն ձևը, այն է, որ այդ ուսանողը աշա-կերտների առաջ է խօսել ուսուցիչների ու վարիչների դէմ։

4) Որ նոյն ուսանողը առանց վարչութեան թոյլտւութեան իբր թէ ցանկացել է հաստատ-վել հիւանդանոցում։ Մինչդեռ իրողութիւնն այն է, որ նա գնացած է եղել Հիւսիսային Կովկաս և նրա մահճակալը, որ նրա հիւանդ եղած ժամանակ բերված էր հիւանդանոց, մնացել էր այնտեղ նրա բացակայութեան ժա-մանակ, իսկ իր գալուց յետոյ նա ինքը պա-տուիրել է տանել ուսանողական ննջարանը։

Բացի այս մեղադրական կէտերից կան և երկուսը, որոնք կը յիշվեն ներքևում, որով-հետև երկու ուսանողների համար էլ ընդհա-նուր են։

Ուսանողներից երկրորդին՝ Փիլոսեանին դուրս են արել հետևեալ պատճառներով։

1) Որ նա ներկայացրել է մի գրութիւն ճե-մարանի տեսուչ Մեսրոպ վարդապետին, որի մէջ քննադատել է անցեալ ու ներկայ վար-չութիւնները և ցոյց տուել մի քանի ուսու-ցիչների դասաւանդութեան թերութիւնները։ Թէ ինչով է այս կէտը մեղադրական չէ հաս-կացվում. թոյլ է տրվում վայելուչ ձևով քննա-դատել, դպրոցի վարիչին յայտնել կարծիք-ներ, բայց երբ ամենավայելուչ ձևով են նոյն իսկ անում, մեղաւոր են ճանաչվում։

2) Որ այդ թղթի առիթով տեսչի հետ խօ-սելիս՝ ուսանողը յայտնում է, որ տեսուչը ու-սուցիչներից մէկին արտաքսել է ճեմարանից նրա համար, որ նա պրօպագանդա է արել աշա-կերտների մէջ։ Տեսուչը միտն է պահում այս խօսքերը և յարմար դէպքում դուրս բերում Մանկավարժական Ժողովի առաջ։ Միանգա-մայն մոռացութեան է տրվում, որ ուսանողն ու տեսուչը եկել են երես առ երես խօսելու և առաջինը պէտք է յայտնէ իր լաւն ու բա-ղձանքները, իսկ վերջինս սխալները և թիւրի-մացութիւնները հեռաք է մեռերմօրէն։

3) Որ նա պատմում է տեսչին մի դէպք վե-րակացուներից մէկի մասին և նրա վարմուն-քը անուանում է պրօվօկացիա։ Տեսուչը, որ ուսանողի հետ խօսելիս հաւանութիւն է տա-լիս նրան և բացասական կարծիք յայտնում վերակացուի վերաբերմամբ, ժողովում երևան չէ հանում իր ցոյց տուած վերաբերմունքը։

4) Որ նա նոյն վերակացուի երեսին ասում է պրօվօկատոր բառը։ Ժողովը լսելով միայն միւս վերակացուի բերանից այն դէպքը, որի համար ստացել է վերջինս այդ անունը, վճիռ է կայացնում առանց ուսանողին հարց ու փորձ անելու։ Հետաքրքրականն այն է, որ այդ վերա-կացուն խոստացել էր մամուլի միջոցով բացա-տրել, բայց իր խոստումը չը կատարելով նա ժողովում է յիշում այդ և բացատրութիւն տալիս իր վիրաւորանքի համար։ Ոչինչ. «Եղը որ ընկնի դանակաւորները կը շատանան»։

Իսկ այն երկու կէտերը, որոնք ընդհանուր են երկուսի համար էլ, հետևեալներն են.

1) Որ նրանք շարունակ շրջում էին այն

տղայոց հետ (Դ. դասարանցիներ), որոնց արգելված էր երեկոյեան աղօթքից յետոյ արթուն մնալ, բայց որոնք չէին լսում ու հակառակվում էին վարչութեան,—և տանում իրանց լսարան—: Այստեղից իբր թէ բղխում է այն, որ ուսանողներն են այդ աշակերտներին վարչութեան դէմ գանցառու լինել սովորեցնում: Միասին շրջելու մասին խօսելը ծիծաղելի է. իսկ երեկոյեան երբ նրանք գնում են իրանց ծանօթ լսարանցիների մօտ, մի՞թէ նրանք պէտք է դուրս վանդեն իրանց փոքր ընկերներին նրա համար, որ նրանք վարչութեանը դիմադրում են նոր իրաւունք ձեռք բերելու համար:

2) Որ նրանք, գնում են ուսուցիչներից մէկի մօտ և այնտեղ վիճում նրա դասաւանդութեան եղանակի մասին և այստեղ ուսուցիչը նրանց անուանում է խուլիգան: Հրաւիրել ուսանողներին իբրև հիւրերի իր մօտ մասնաւոր խօսակցութեան և այդտեղ նրանց «խուլիգան» անուանել, որովհետև նրանք հետաքրքրվել էին, թէ այդ ուսուցիչը ինչպէս է ուղղում տետրակները և յետոյ գնալ ժողովում իբրև մեղադրական կէտ ծառայեցնել, այդ էլ մի լաւ «հունար» է այդ ուսուցչի կողմից:

Ահա բոլորը:

Եւ ժողովը, բացի երկու ուսուցչից (պ.պ. Գէնջեան և Լևոնեան), վճռում է այդ երկու ուսանողներին արձակել ճեմարանից: (Արձանագրութիւնը այստեղ վերջանում է): Պարզ է, որ այդ ժողովում ձայն են տուել այն մարդիկ, որոնք քննադատվել են և պարզ է, որ քննադատվածի մէջ ինքնասիրութեան վիրաւորված լինելու հանգամանքը մեծ դեր է խաղացել: Այս բոլորի վրա պէտք աւելացնել այն հէքիաթների ազդեցութիւնը, թէ մի խումբ տղաներ ծրագրել են կռւել ճեմարանի վարիչների դէմ և թէ այդ երկու ուսանողների արածը դեռ «սկիզբն է նրանց», այն ժամանակ երկպառիկ պարզ կը լինի, որ այդ վճիռը ուսանողների մասին նրանց վարմունքի արժանի և արդարացի գնահատութիւնը չէ, այլ անարդար:

Ամսիս 18-ին կանչում է տեսուչը ուսանողներին, յայտնում, որ նրանք արձակված են, բայց պատճառները չէ ասում յայտնելով, որ Մանկ. Ժողովից լիազորված չէ այդ անելու... Միւս օրը Մանկ. Ժողովի թոյլտուութեամբ կարդում են նրանց մօտ ժողովի արձանագրութեան այդ մասը: Ուսանողները հարուածի ազդեցութեան տակ, վիրաւորված սկսում են մի քանի հերքումներ անել, բանաւոր, ինչ որ կարողանում են նոյն րոպէին միտները բերել արձանագրութեան կէտերի դէմ: Ժողովի քարտուղարը նշանակում է և միւս ժողովում ի նկատի ունենալով միայն այդ նկատողութիւնները, կրկին պնդում է իր որոշման վրա և մերժում մէկ-երկու ուսուցչի առաջարկը—մի մարմնի միջոցով քննել այդ գործը: Վճիռն անդառնալի էր. ինչ որ գրվեց, գրվեց. վաստակամ. ուսանողները պէտք է հեռանային:

Սակայն...

III

Աշակերտների և ուսանողների մի մասը սաստիկ յուզվեց: Իսկոյն նկատվեց, որ աշակերտութիւնը և ուսանողութիւնը անցածի պէս միջոցն չէ կանգնելու իրանց ընկերներին պաշտպանելու: Փոքրամասնութեան ջանքերով կայացաւ ժողով, որը դիմեց տեսչին, որպէս զի նա բերէ աշակերտների ու ուսանողների առաջ Մանկ. Ժողովի արձանագրութիւնը, միւս փաստաթղթերը (նամակ, ներկայացրած գրութիւն), բացատրութիւններ տայ և յետոյ թոյլ տայ վերցնել նրանց պատճէնը, որպէս զի աշակերտութիւնը ու ուսանողութիւնը միասին կարողանան իրանց կարծիքը յայտնել Մանկ. Ժողովի վճռի առթիւ: Տեսուչը Մանկ. Ժողովին է դիմում, որը տեսչի փոխարէն ուղարկում է աւագ վերակացուին ժողովի արձանագրութեան հետ միասին, առանց միւս փաստաթղթերի և թոյլ չէ տալիս նոյնիսկ արձանագրութեան պատճէնը վերցնել: Աշակերտների և ուսանողների ընդհանուր ժողովում աւագ վերակացուն կարդում է յանձնարարութիւնը և հեռանում, որից յետոյ սկսում է սարսափելի աղմուկ, որտեղ պարզ երևում է, որ մեծամասնութիւնը ցանկանում է խանգարել ընկերների պաշտպանութեան գործը: Հէնց այդտեղ էլ բաժանվում են: Մեծամասնութիւնը Մանկավարժական Ժողովի վճիռը արդար է համարում և իրան նպատակ դնում պահանջել վարչութիւնից այդ երկուսի արտաքսումը (պէտք է այս էլ ասել, որ այդ մեծամասնութիւնը չէր լսել նոյնիսկ արտաքսված համարված ընկերների առարկութիւնները), իսկ փոքրամասնութիւնը մնում է ժողովում և մտածում ընկերներին պաշտպանելու համար: Սակաւաթիւ ձեռնպահներ: Փոքրամասնութեան յետագայ նիստերում մի մասն էլ բաժանվում է իր առանձին պահանջով և այսպիսով ստացվում է երեք խումբ, որոնցից առաջինը պահանջում է ուսանողներին հեռացնել, երկրորդը—քննութիւն, իսկ երրորդը ընկերներին վերընդունումն:

Մենք, երրորդ խմբի անդամներս, թւով 24 հոգի, Մանկավարժական Ժողովին տուինք մօտաւորապէս հետևեալ բովանդակութեամբ մի յայտարարութիւն. ի նկատի ունենալով, որ ա. Մանկավարժական Ժողովը արձակվածների վերաբերմամբ վճիռ է արձակել առանց նրանց լսելու անձամբ կամ մի մարմնի միջոցով, բ. որ Մանկավարժական Ժողովը վճիռ է կայացրել շահագրգռված անդամների մասնակցութեամբ, գ. որ Մանկավարժական Ժողովը չէ կատարել ուսանողների ու աշակերտների պահանջը—այն է տալ արձանագրութեան և փաստաթղթերի պատճէնը, որով բոլորս զրկել է Մանկավարժական Ժողովի հետ խաղաղ ու աւելի մեղմ ճանապարհով եզրակացութեան գալու միջոցից և դ., որ մենք համաձայն ենք մեր ընկերների ասածների մեծ մասին և նրանց ասածների ու արածների մէջ չը կան այնպիսի կէտեր, որի համար արժէր արձակել մէկին դպրոցից, մենք համարում ենք Մանկավարժական Ժողովի վճիռը անարդարացի և պահանջում ենք վերընդունել արձակվածներին: Երրորդ խմբի լօզունգն էր. «կամ մենք նրանց հետ, կամ նրանք մեզ հետ»: Երկրորդ խումբը, մօտ 15—19 հոգի պահանջում էր, որ մինչև քննութիւնը՝ արձակվածները աշակերտ ճանաչվեն. իսկ առաջին խումբը՝ 60—70-ից անց, պահանջում էր Մանկավարժական Ժողովից անպայման արտաքսել արձակվածներին, անպատասխան թողնել մեր 24-ի ուլտիմատումը և չը հրաժարվել պաշտօնից ու դասի գալ:

Մանկավարժական Ժողովը քննելով երեք խմբերի պահանջներն էլ կայացրել էր հետևեալ որոշումը.—ինքը դարձեալ հաստատ է մնում իր վճռի վրա, այն է, արձակվածները աշակերտ չեն կարող համարվել այլևս, բայց յանձն է առնում աշակերտների համաձայնութիւնը ստանալուց յետոյ դիմել Կաթողիկոսին և խնդրել, որ մի կոմիսիա նշանակէ այս գործը քննելու համար:

Ահա թէ գործը դեռ ևս ինչ կէտի վրա է կանգ առել: Երեք խմբերը ինչ կը պատասխանեն Մանկավարժական Ժողովին, առայժմ յայտնի չէ:

IV

Իսկ ինչն է պատճառը աշակերտների և ուսանողների այս տեսակ ուժգին պառակտման: Երկրորդ և երրորդ խմբի մէջ պահանջների տարբերութիւնը զուտ տակտիկայի խնդիր է. բուռն ընդդիմադրութիւն են ցոյց տալիս միմեանց առաջին և երրորդ խմբերը: Ինչու: Առ այժմ նշանակենք պատճառներից երկուսը:

1) Մեծամասնութիւն և առաջին խումբ կազմող ուսանողների ու աշակերտների մէջ տարածվել է մի լուր, որ իբր թէ մի խումբ ուսանողներ ու աշակերտներ, որոնք այժմ գտնվում են երրորդ խմբի մէջ, տեսչի դէմ անձնական հաշիւներ ունեն և ուզում են նրան տապալել, իսկ արձակված ուսանողները այդ խմբի ագենտներն են: Սա մի բարձակ ու անհեթեթ սուտ է:

2) Դարձեալ, թէ մի խումբ ուսանողներ ու աշակերտներ ցանկանում են ուրիշ տեսուչ բերել (օրինակ, իբրև թէ Երուանդ վարդապետին) և դրա համար են ճեմարանում աղմուկ ձգում: Սա նոյնպէս ուրիշ ոչինչ է, եթէ ոչ մի հեքիաթ:

Պրօվօկացիա... մեծ է քո զօրութիւնը, երբ մարդիկ մի րոպէ չեն կարողանում սառը դատել, երբ նրանք ճառախօսի խօսքերին հաւատալուց առաջ, նրանից փաստեր չեն պահանջում:

Այս երկու պրօվօկատորական կարծիքները արտայայտել են նաև ուսանողներից երկուսը և բուռն ծափահարութիւններ քաղել...

Դուրս եկէք ձեր ասածը ապացուցելու, պարոններ:

Հրապարակ եկէք: Հրապարակ փաստերով:

Արձակվածներին անիրաւացի կերպով անպայման դուրս անել պահանջող խմբի անդամներին մենք ուրիշ ոչինչ չենք ուզում ասել, բայց եթէ բառափոխել առակագրի ասածը և շպրտել նրանց երեսին.

«А вы, друзья, какъ ни садитесь,
Все въ товарищи не годитесь...»

Վաղարշապատ, յունվարի 24-ին

Թադէոս Աւդալբէգեան

ԹՈՒՐՔ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կրթասիրաց Ընկերութիւնը, Բագւում, կիրակի օր ժողով գումարելով, զբաղվեց հետևեալ հարցերով.

1) Մայրենի լեզուի հարցը: Ինչպէս յայտնի է, անցեալ ամառ տեղի ունեցաւ, Բագւում, ուսուցիչների համաժողովը, որը զբաղվեց կրթական մի շարք խնդիրներով, ի միջի այլոց, տարրական դպրոցներում ուսուցման մեթոդի հարցով: Վճռվեց, որ թէ պետական և թէ հասարակական տարրական ուսումնարաններում կրթութիւնը լինի մայրենի լեզւով, և կրօնական դասերի թիւը աւելացվի և նրանց մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայվի: Այդ մտքով ուսուցչական ժողովը մշակել էր և մի ծրագիր: Այդ ծրագիրը և տարրական դպրոցներում ուսումը մայրենի լեզւով աւանդելու հարցը Փոխարքայի կողմից հաստատվելով՝ դպրոցների տեսուչներին պատուիրվեց ուսումը մայրենի լեզւով կատարել թէ քաղաքի և թէ գիւղերի տարրական ուսումնարաններում: Պատուէրը կանոնաւորապէս գործադրվեց Բագու քաղաքի դպրոցներում. բայց, ինչպէս Ահմէդ-բէգ Աղայեվը իր ճանապարհորդութեան ժամանակ նկատել է և այդ մասին առանձնապէս տեղեկագրել, նա չէ գործադրվում Բագուի և Գանձակի նահանգի ոչ մի տեղում: Նոյնիսկ դպրոցների վարիչները ռուս և կին ուսուցիչներ հրաւիրելով պահանջում են ընդհակառակը, որ ուսումը շարունակվի նախկին ձևով: Եւ որովհետև նախկին եղանակով դասաւանդութիւնը և՛ անօգուտ է, և՛ ծնեցնում է զզւանք դէպի դպրոցները, ժողովը վճռեց, որ դիմումն անել Բագուի նահանգի դպրոցական տեսչին և խնդրէ տեղեկութիւններ Բագուի նահանգում գտնվող տարրական դպրոցների թիւ, ուսուցիչների և դասաւանդութեան եղանակի մասին և ցանկութիւն յայտնէ, որ դասաւանդութիւնը կատարվի Փոխարքայի կողմից արձակված վճռի համաձայն և այն բոլոր տեղերում, ուր ուսուցիչները օտարազգի են՝ մահմեդականներ նշանակվեն:

2) Ուսուցիչների հարցը: Նորից Ահմէդ-բէգ Աղայեվի տեղեկագրից յայտնի եղաւ, որ նա իր ճանապարհորդութեան ժամանակ զանազան տեղերում բաց է արել եօթ ուսումնարան: Բայց այդ, ինչպէս ուրիշ դպրոցների համար ուսուցիչներ են հարկաւոր, որոնք չը կան, դրան պէտք է դարման տանել: Ալի աղա Հիւսէյն-Զադէի տուած բացատրութիւններից երևաց, որ ժողովի մի մասնախումբը, Շէյխ-Զադէի հետ զբաղվում այդ հարցով և պատրաստում են մի տեղեկագիր՝ տարրական դպրոցների համար մի ուսուցչանոց հիմնելու խնդրի մասին: Ժողովը այդ հարցը քննելով՝ արտայայտված միտքը հաստատեց և վճռեց որքան կարելի է շուտ բաց անել այդ ուսուցչանոցը:

3) Բագուի թաղային դպրոցների հարցը: Այդ դպրոցների բարեկարգութեան համար հաստատվել էր մի յանձնախումբ Կարաբէգ Կարաբէգովի, Իսկանդար բէգ Մելիքովի, Ալի աղա Հիւսէյն-Զադէի և Միրզա Իսկանդար Ջաֆարովի մասնակցութեամբ: Յանձնախումբը քննելով այդ դպրոցները, վճռել է, որ կարող են այդ դպրոցների միայն հինգի բարեկարգութիւնը գլուխ բերել: Ժողովը որոշեց, որ այդ հինգ դպրոցների բարեկարգութեան համար ն. խ. պատրաստվեն նստարաններ, գրատախտակներ և այլ դպրոցական պիտոյքներ և յետոյ՝ բացվի մի դասընթացք, որը հասցնէ ուսուցման նոր եղանակի ընդհանուր ուսուցիչներ այդ դպրոցների համար, որոնք պէտք է լինեն եւրոպական տիպի: Այդ դասընթացքների կազմակերպութեան գործը յանձնվեց Միրզա Մէհմէդ Հասան Էֆէնդիևովին: Դասընթացքներին կարող են ներկայ լինել և բոլոր դպրոցների մօլլաները և ուսումնաւորները, ծանօթանալու համար ուսուցման եղանակի հետ:

4) Մզկիթներին կից դպրոցներ բաց անելու հարցը: Ահմէդ բէգ Աղայեվի տուած բացատրութիւններից երևում էր, որ շէյխ-ուլ-իսլամը, մուֆթին և բոլոր ղազիները համաձայն ու յօժար են մզկիթապատկան դպրոցներ հիմնելու: Սակայն, ոչ շէյխ-ուլ-իսլամը, ոչ մուֆթին և ոչ էլ ղազիները (մի քանի բացառութիւններով) այդ բանը իրագործել չեն աշխատում: Բացի այդ՝ դարձեալ Ահմէդ բէգ Աղայեվի ասելով՝ նա իր ման եկած վայրերում ոչ մի տեղ չը տեսաւ մզկիթներին կից սեմինարիաներ, մինչդեռ պատրաստված, կրթված մօլլաներ են հարկաւոր: Եթէ գործերը այս դրութեամբ շարունակվեն, քիչ ժամանակ յետոյ գիւղերի համար շարիաթին ծանօթ ուսումնական ոչ մի մօլլա չը պիտի գտնվի: Պէտք է դարման տանել այդ բանին: Ժողովը խնդիրը նկատի առնելով՝ որոշեց նահանգի շարիաթի դատարանի նախագահից մի պաշտօնական գրութեամբ խնդրել, որ ղազիներին խիստ հրամաններ տայ, որպէս զի մզկիթներին կից ուսումնարաններ հիմնեն:

5) Ուսուցիչների հարցը: Ինչպէս յայտնի է, մինչև այժմ մահմեդականները իրաւունք չունէին միջնակարգ դպրոցներում ուսուցչութիւն անել: Եւ այդ պատճառով էլ միջնակարգ դպրոցների ուսուցչանոցներում մահմեդականներ չէին ընդունվում: Սակայն, Փոխարքայի որոշմամբ այս տարի մահմեդականներն էլ իրաւունք են ստացել միջնակարգ ուսումնարաններում ուսուցչութիւն անելու: Այդ պատճառով ժողովը որոշեց 1500 ր. նպաստ յատկացնել այն նորահաստատ կուրսին, որ ուսուցիչներ պէտք է պատրաստէ, Փոխարքայի թոյլտուութեամբ:

«Իրշադ»

ՀԱՐԿԵՐ ԵՆ ՀԱՒԱՔՈՒՄ

Այս սովի, տանջանքների և հազար ու մի տեսակ զրկանքների տարին, չափազանց տարօրինակ ու անհաւատալի է թերթերում կարդալ, թէ ինչպիսի անգթութեամբ բիւրոկրատիան, ոչ մի զիջողութեան ու թշւառութեան առաջ կանգ չառնելով, շարունակում է բռնութեամբ հաւաքել իր հարկերն ու տուրքերը հայ գիւղացիներից: Հարկերը հաւաքում են նոյնիսկ այն նահանգներում ու գաւառներում, որտեղ սով է և ժողովուրդը սովից ու նրա հետ կապված հիւանդութիւններից տառապում ու հարիւրներով մեռնում է:

Հարկերը ստանալու համար, ինչպէս պատմում են գաւառական և մայրաքաղաքի թերթերը, կառավարչական ագենտները ծախում են այն բոլորը, ինչ որ դեռ մնացել է գիւղացիների մօտ. ծախում են սամօվարները, հագի մուշտակները, վերջին մնացած կօֆն ու հօրթը: Պարզ բան է, որ ամեն բանից զրկված գիւղացիները շատ էլ հեշտութեամբ չեն բաժանվում իրանց յոյսի վերջին ապաւէններից: Այդտեղ իսկոյն հրապարակ են գալիս կօզակների մտրակները, ծեծը, բանտարկութիւնը և այլ այն բոլոր պարագաները, որոնցով չինովնիկները գիտեն «անհնազանդ մուժիկներին» հնազանդութեան բերելու: Պարսատան գիւղացիներից խլված իրերը բարձվում են հէնց իրանց՝ գիւղացիների սայլերի վրա ու մօտակայ քաղաքի շուկան են տանվում վաճառելու:

Կարդում էք այս բոլոր գազանութիւնները ու մտածում, թէ արդեօք երբ և իսկ Թիւրքիայում այսպիսի անխղճութիւններ կատարվել են...

Բայց այդ բոլորը չէ: Բիւրոկրատիան, ինչպէս երևում է, իր յեղափոխականացնող գործնական պրօպագանդը աւելի ազդեցիկ դարձնելու համար, կալուածատէրերին բոլորովին չէ զիջում ու նրանց վրա մնացած ապառիկները իսկ չի էլ պահանջում, չը նայելով որ, ինչպէս «Товарищъ» թերթն է ասում, նրանց վրա շատ աւելի մեծ ապառիկներ կան, քան գիւղացիների վրա:

«Զեմսկի վարչութիւնները,—ասում է վերյիշեալ թերթը,—շարունակում են անյոյս կերպով կալուածատէրերի վրա պարտքեր բարդել և գրանով էլ գործը վերջանում է, իսկ զեմսկի և պետական սնտուկը լցնում են գազանային միջոցներով նոյն քաղցած մուժիկի ջանից դուրս քաշած կօպէկներով»:

Նոյն թերթը ասում է, որ նախորդ տարիներում երբեք այնպիսի անգթութեամբ ու անխիղճ կերպով չեն հաւաքել հարկերը, ինչպէս որ հաւաքում են այս սովի տարին: Այդ պարագայում պէտք է ենթադրել, որ բիւրոկրատիան, ըստ իր տգէտ քաղաքականութեան, պարզապէս ձգտում է այնպիսի դրութեան մէջ դնել գիւղացիներին, որ նրանք բոլորովին ժամանակ չունենան զանազան քաղաքական խրատների մասին մտածելու: Բայց նա պիտի հասկանայ, որ այդպիսի անլանելի դրութիւնը յաճախ բոլորովին հակառակ հետևանքներ է ունենում:

Ռ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մարաղա, դեկտեմբերի 26-ին

Կարդալով «Երկրի» № 58-ում Արդաբիլից գրած մի նամակ, որով ծերունի պ. Մինաս Աղայեանը իր զզւանքն է յայտնում «Մշակի» բռնած ներկայ ուղղութեան, ես գալիս եմ տեսնելու, որ այդ նամակը «երկրականների» Արդաբիլի արբանեակի կողմից է թխված:

Նախ որ պ. Մինաս Աղայեանը տարրական կրթութիւնից զուրկ մի անձն է և երկրորդ պ. Մինասը չը գիտէ նոյնիսկ, թէ «Երկրի» անունով հրատարակվող թերթ կայ թէ չէ: Յօդուածը թխել է տաամնեայ Մ. Սահակեանը, որ վերջերս անցաւ Արդաբիլ իր դալլութիւնը արդաբիլցիների առամիների վրա փորձելու: Պ. տաամնեայժը իջևանել է պ. Մինասի տունը, իսկ բողոքը գրելուց յետոյ ասել է. «Մինաս դայի, էս նամակի տակը քո անունը եմ դրել. կաղեթները կը ապեն և դու կիմանաս որ դու կաղեթ ես կարդում և պատիւդ կը շատանայ», իսկ վերջինս էլ չիմանալով նամակի բովանդակութիւնը, իր համաձայնութիւնն է տալիս և ահա բողոքը պատրաստ է և «Երկրին» էլ ամենայն ուրախութեամբ տպագրում է, որովհետև բողոքը «Մշակի» դէմ է:

Վերջապէս գալիս եմ ասելու «երկրականներին» թէ... վերջ տուէք ձեր այդ քսուփ արարքներին, դուք ձեր այդ հարմյ—հրոցով չէք կարող «Մշակի» վարկը գցել. «Մշակը» սուրբ է մեզ համար և կը մնայ իր բարձրութեան վրա:

Ամանոր

—

յունվարի, 5-ին

Նոր-Նախիջևանի դրամատիկական ընկերութեան վարչութիւնը սրանով յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը այն բոլոր հիմնարկութիւններին և մասնաւոր անձերին, որոնք ընկերութեանս յոբելեանի առթիւ ուղերձներով ու հեռագրերով շնորհաւորեցին նրա գործունէութեան 25 ամեակը:

Այն ցանկութիւնները, այն բարեմաղթութիւնները և այն քաջալերութիւնները, որ գտաւ ընկերութիւնս Կովկասի հեռաւոր, բայց հայրենի անկիւններից, սատրում են նրան աւելի մեծ եռանդով տանել իր ծառայութիւնը գեղարուեստին ի պարծանս հայ բեմի:

Նախագահ վարչութեան Գ. Զուրար

Անդամ վարչութեան և քարտուղար՝ Յով. Մալխասեանց

Ծանօթութիւն.—Ընկերութեան յոբելեանը շնորհաւորեցին հետևեալ հաստատութիւնները և մասնաւոր անձինք.

Թ ի ֆ լ ի ս ի ց.—Հայոց դրամատիկական ընկերութիւնը, հայոց դրամատիկական խումբը, դրամատիկական կուրսեր տիկ. Դոլուխանեանի, Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը, Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնը:

Բ ա գ ւ ի ց.—Հայոց քաղաքակրթական ընկերութեան դրամատիկական սեկցիան, Հայոց Մարդասիրական ընկերութիւնը:

Ն ո ր-Ն ա խ ի ջ և ա ն ի ց.—Հայոց եկեղեցական ազգասիրական հոգաբարձութիւնը, Նոր գրավ գրադարանի վարչութիւնը, հայոց բարեգործական ընկերութիւնը, հայոց դրամատիկական խումբը, մի խումբ կովկասցի հայ կանայք, քաղաքային վարչութիւնը:

Ռ ո ս տ ո վ ի ց (Դոն).—Ռոստովի Արտիստիկական ընկերութիւնը:

Ա լ ե ք ս ա ն դ ր ա պ օ լ ի ց.—Հայոց թատերական ընկերութեան յանձնախումբը և սիրողները:

Ս.-Պ ե տ ե ր բ ու ր գ ի ց.—«Սափրիչ»-ի խմբագրութիւնը:

Ե կ ա տ ե ր ի ն ո դ ա ր ի ց.— տեղական սիրողների հայ խումբը:

Ց ա գ ա ն ր ո գ ի ց.—Արտիստիկական ընկերութեան վարչութիւնը:

պ. պ. Գաբր. Սունդուկեան, Սպանդ. Սպանդարեան, տ. տ. Հրաչեայ, Սիրանոյշ, պ. պ. Շիրվանզադէ, Էմին Տէր-Գրիգորեան, Մինաս Բերբերեան, Յովհ. Մալխասեան, Աղամ Սարգարեան-Արեգնատեան Ալեքսանդր Արելեան, Սադոֆիևկով-Ռոստովսկի, Ստեփ. Փափանեան, դերասան Միրաքեան, Յ. Աբելեան, Արմէն Արմէնեան, տիկ. Դուրեան, Արմենեան, պ. Խաժակ, Պօղոս քահանայ Բեգլեան, պ. պ. Յովհ. Արաբաջեան, Կուշնարիով, Ներսէս Աւագեան:

—

Թիֆլիս, յունվարի 29-ին

Թոյլ տուէք ճշտութիւնը երևան բերելու համար երկտողս զետեղել թերթիդ մօտակայ համարներից մէկում:

«Մշակի» № 20-ում զետեղված էր «Հայ Սօց.-Դեմօկրատ» ստորագրութեամբ մի թղթակցութիւն Բաթումից, որը գալիս է իբր թէ ուղղելու թերթիդ № 17-ում Վ. Մարտիրոսեանի գրած «անճիշտ» տեղեկութիւնը, թէ՝ «Հնչակեանները բլոկ են կազմել սօց.-դեմօկ. հետ»:

Ճշտելու, ուղղելու անունով երևան գալ ափաշկարա փաստերը աղաւաղելու միտումով, գիտակցաբար միամիտներին մոլորեցնելու և «դաղված սիրտը հովացնելու» համար, այդ ընդունակ են միայն անպատկառ մարդիկ, թէկուզ ինչ ստորագրական դիմակի տակ էլ ծածկվեն:

Փաստը սա է. (ինչպէս է գրել է Վ. Մարտիրոսեանը)—Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. և Հայ կազմակերպութիւնը բլոկ են կազմում և որոշում իրանց ընտրելին ու յայտարարում: Դրանից յետոյ միայն Ռ. Ս. Դ. Բ. և Հնչակեանների բլոկի խնդիրն է առաջ գալիս: Հնչակեանները կտրուկ կերպով պահանջում են փոխել Մանթաշեան գործարանի կողմից յայտարարված ընտրելին և դնել իրանց թեկնածուն: Համաձայնութիւնը կայանում է և Հնչակեան ընտրելին Ի. Ա. Լէվաշկևիչը յայտարարվում է ընտրելի և համարեա միաձայն ընտրվում: Նոյն իսկ հնչակեանները և Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. ներկայացուցիչների բանակցութեան միջոցին նոյն Հայ կազմակերպութեան անդամներից մէկը աշխատում է խանգարել, որը պարզվում է և խիստ նկատողութեան ենթարկվում Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. ներկայացուցչի կողմից: Բնականաբար հայ կազմակերպութեան վրա այդ բոլորը վատ տպաւորութիւն է թողնում, որովհետև վերջին բլոկով նրանց բոլոր պլանները խորտակվում և նոյն իսկ հայերին վարկաբեկելու գնով աշխատած և յայտարարած իրանց ընկեր Վ.-ի ընտրելի լինելը «փուչ» է լինում:

Ինչ վերաբերում է քաղաքացիների ընտրութեան, այստեղ ևս Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. և Հնչ. ներկայացուցիչները սկզբունքով ընդունել են չեղեալ համարել առաջուց նշանակած թեկնածուների ցանկը և միասին կազմել նոր ցանկ, որոնցից երկուսին առաջարկում են Հնչակեանները, միւս երկուսին Ռ. Ս.-Դ. Բ. Կ.-ը: Հետևապէս Հնչակեաններն իրաւունք ունէին թռուցիկով յայտարարել իրանց այդ թեկնածուների անունները: Ասածներս ապացուցանելու համար հրաւիրում եմ Բաթումի Ռ. Ս. Դ.-Բ. Կ. ներկայացուցիչների վկայութիւնը, որոնք մենք համոզված ենք, անհամեմատ բարձր են կանգնած, քան Հայ կազմակերպութեան մի ջոլիտ, մի կէնտ անդամները, որոնց ամբողջ գործունէութիւնն է ու նպատակը՝ տեղի-անտեղի յիշեցնել հասարակութեան իրանց գոյութիւնը:

Հնչակեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աղէտեալների օգտին ստացանք 1. Տերմեզից—Ծննդեան տօնի առիթով մի խումբ երիտասարդներից ժողոված 37 ր. 10 կ., 2. Մէշէդիսարից (Պարսկաստան) Բարփրուշի ազգային ընդունկի վարչութիւնից 110 ր., 3. Սիրախից—տեղական հայ գաղութում ժողոված Կոստանդինեանի միջոցով 66 ր. 60 կ., 4. Նոր-Նախիջևանից—Սալա գիւղում Մ. Զօրաբեանի միջոցով գանձանակ շրջ(ց)նելով—Մուշէ վարդապետի միջոցով 20 ր. 5. Բագուից—մի փոքր շրջանում ժողոված Իս. Եզանեանի միջոցով 66 ր. 50 կ., 6. Աբինսկայա կայարանից—Գասփէջեանի միջոցով 125 ր. (այս գումարը ստացվել է 1906 թ. մայիսի 12-ին, բայց 146 համարում սխալմամբ բաց է թողած):

Հանգուցեալ դերասան Պետրոսեանի ընտանիքի օգտին ստացանք երեք րուբլի Ման-

Ջուլֆայի կայարանից, Ալեքսանդր Մինայեվից Միրզոյեանից:

—

«Кав. Рѣч.» լրագրի խմբագիր Խ. Վերմիշեանին առաջարկված է 2 օրվայ ընթացքում հեռանալ Թիֆլիսի գեն.-նահանգապետութեան սահմաններից:

—

Ոստիկանութիւնը, մի քանի տեղեկութիւններ ստանալով յունվարի 14-ին գողացված գիմնազիայի 8-րդ դասատ. աշակերտ Ս. Մ. Արամեանցի վերաբերեալ, եռանդուն կերպով սկսեց փնտռել վերջինին: Յունվարի 26-ին յայտնի եղաւ, որ առաւօտեան ժամը 7-ին նա երկու ուրիշ երիտասարդների հետ միասին դուրս է եկել Կախեթինսկու խճուղուց դէպի Նաւթլուխ գնացող ճանապարհի սկզբում գտնվող գինետնից և Կօջեգարովի № 171 կառքով գնացել է Կախեթինսկի ճանապարհով: Նրա ետևից գնացել են և 10-րդ քաղաքամասի ոստիկանները, որոնք հասնում են փախստականներին 50 վերստ հեռաւորութեան վրա, Սարթիճալա գիւղում, ուր Արամեանը իր ընկերների հետ իջել էր գինետան մէջ հանգստանալու համար, որպէսզի յետոյ գնան դէպի Կախեթ: Այդտեղ այդ բոլորին ձերբակալել է ոստիկանութիւնը: Խուզարկութեան ժամանակ Արամեանցի գրպանում գտել են ատրճանակ: Բոլոր երեք ձերբակալվածները յանձնվել են գաւառական ոստիկանութեանը, որը և պահակախմբի ուղեկցութեամբ հասցրել է Օրխևի գիւղը: Այդտեղ նրան հանդիպել է Թիֆլիսի ոստիկանապետը բազմաթիւ կօզակներով և պահակներով, որը բերում է նրանց իր վարչութիւնը, Թիֆլիս: Այդ գործի քննութիւնը կատարում է ինքը ոստիկանապետը: Արամեանցի հետ եղող 2 երիտասարդները բանտարկված են Մետեխի բանտում: Բանտարկված է նաև Արամեանցը:

—

Թիֆլիսի պետական բանկում մինչև յունվարի 26-ը Թիֆլիսում հիմնվելիք պոլիտեխնիկումի համար ընդամենը եկել է 5674 րուբլի 67 կոպէկ:

—

Էջմիածնի ճեմարանի դասատու Գ. Դ. Լևոնեանը միջնորդութիւն է յարուցել թոյլատրելու իրան հրատարակել Էջմիածնում գեղարուեստական-գրական շաբաթաթերթ, հայերէն լեզւով, «Գեղարուեստ» անունով:

—

Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի հրամանով պատերազմա-դաշտային դատարանին են յանձնված Ջանլաթեան եղբայրների սպանութեան և Յակոբ Մարգարեանին վիրաւորելու մէջ մասնակցութիւն ունեցած թիֆլիսեցիներ՝ Ասլան Սամօյլովիչ Կալանտաձէ, Կոնստանտին Զախարովիչ, Գաբրիէլ և Դաւիթ Նիկոլայեվիչ Դօրօխվէլիձէն:

—

Արդէն չորրորդ օրն է Թիֆլիսում անընդհատ ձիւն է գալիս: Կառքերի փոխարէն մեծ մասամբ սահնակներն են բանում: Եղանակը տաք է անցնում, շնորհիւ դրա երկսեռ հասարակութիւնը զբօսնում է շարունակ: Փողոցներում յաճախակի պատահում են երիտասարդների խմբեր, որոնք ձիւնագնդի տարափներով ուղեկցում են անցորդներին, մանաւանդ տիկիններին և օրիորդներին: Կատաղի ռմբակոծութեան են ենթարկում մանաւանդ նրանց, որոնք անցնում են սահնակներով: Այդ խաղը, որին հետևում է զուարթ քրքիջ, շատ անգամ տգեղ, նոյնիսկ ցաւալի հետևանքներ է ունենում և զուարճութիւնը փոխվում է դժգոհութեան և բողոքի:

—

Թիֆլիսի նահանգապետի կարգադրութեամբ Դուշէթ և նրա գաւառն է ուղարկված բժիշկների մի մասնաժողով նահանգական բժիշկի օգնական Ր. Դ. Մաճավարիանիի ուղեկցութեամբ, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնեն այնտեղ տարածված ծաղիկ հիւանդութեան դէմ, որը տարափոխիկ բնաւորութիւն է ստացել:

—

Փոխարքան, Կարսի քաղաքային պատգամաւորների երկրորդ ընտրութիւնները անկայացած համարելով՝ էական սխալներ գործ դնելու և ընտրութիւնների կատարման եղանակը խեղաթիւրելու պատճառով, հրամայել է նոր ընտրութիւններ կատարել՝ Կարս քաղաքի գործերի ընդհանուր վարչութեան համար:

—

Կովկասի Փոխարքան թոյլատրել է Գրօզնա քաղաքի հասարակական ինքնավարութեան առաջարկած հիմունքներով Տէրսկի կօզակների գումարներից 200,000 րուբլու փոխառութիւն կնքել՝ տեղական իգական գիմնազիայի և րէալական դպրոցի շինութիւնները կառուցանելու համար:

—

Կովկասի փոխարքան համաձայն Նուխու հասարակական ինքնավարութեան որոշման, միջնորդութիւն է յարուցում ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան առաջ հերթից դուրս Անդրկովկասի և Վլադիկավկազի երկաթուղիներով 30000 պուդ ցորեն տեղափոխելու Նուխի քաղաքի ազգաբնակութեան կարիքների համար: Ցորենը կը գնվի Ստաւրոպօլի նահանգում և Կուբանի շրջանում:

—

Նահանգապետի նախագահութեամբ կայացել է անասնաբուժական բժիշկներից, գիւղատնտեսներից և բակտերիօլօգներից կազմված յատուկ մասնաժողովի նիստը՝ մշակելու այնպիսի միջոցներ, որոնցով կարելի է Թիֆլիսի և Սղնախի գաւառների դաշտերում երևացած ցանքսը ոչնչացնող բազմաթիւ դաշտամկների առաջն առնել: Նիստը անհրաժեշտ է ճանաչել դաշտային մկները կոտորել մկան տիֆով:

—

Էլէքտրաքարշի վերատեսուչ ինժեներ Ֆրեյմանը, ի տես ունենալով Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետի առաջարկը, մէկ անգամ ևս առաջարկել է կոնդուկտորներին և մեքենավարներին (վատման) №№ կրել, որովհետև այդ առաջարկից նոյնիսկ մէկ կոնդուկտորի կամ վատմանի խուսափելը սպառնում է հազարաւոր րուբլիների տուգանքներ և լուրջ հետևանքներ էլէքտրաքարշի համար:

—

Յունվարի 24-ին երեկոյեան Բագւում 6 զինված թուրքեր մտել են պարսկահպատակ Թաղի Խալիլ-օղլու նաւթային պահեստատեղին և մահվան սպառնալիքով փող են պահանջել: Սարսափահար Թաղի Խալիլը և նրա 4 ծառայողները աղմուկ են բարձրացրել, որի շնորհիւ օգնութեան են հասել հարևանները և ոստիկանութիւնը, որի պատճառով կողոպտիչները իսկոյն անյայտացել են: («Баку»)

—

Վրաստանի էկզարխ Նիկոնին սինոդը առաջարկել է լինել Պետական Խորհրդի անդամ: Վրաստանի էկզարխը ինչպէս հաղորդում է «Г. К.» լրագիրը, մերժել է, ասելով, որ ներկայ պայմաններում անհնարին է թողնել իրան յանձնված թեմը:

—

Համալսարանների աւագների Պետերբուրգի խորհրդի նախագահ Դօրօշէնկօն աքսորվում է Պետերբուրգից մինչև արտակարգ պահպանութեան դրութեան վերացումը:

—

Երդ. հաւատարմատար Գրուզենբերգը Բելենցովից նամակ է ստացել, որով և վերջինս խնդրում է Գրուզենբերգին իր վրա վերցնել իրան պաշտպանելու գործը: Բելենցովը Շվէյցարական կառավարութեան կողմից բացառապէս յանձնված էր, իբրև քրէական յանցաւոր, իսկ հիմա նրան մեղադրում են նաև պօստ-հեռագրական դաշնակցութեան պատկանելու մէջ, այսինքն քաղաքական գործերում: Գրուզենբերգը համաձայնվել է: («Р. В.»)

—

Յունվարի լոյս 23-ի գիշերը, Պետերբուրգում վախճանվել է յայտնի պրօֆեսօր Ն. Ա. Մէնշուտկինը:

—

Պետերբուրգում, պօստ-հեռագրական բաժնում ցրել են հետևեալ հրահանգը. «Ներկայումս շատ անլէգալ կուսակցութիւններ (ժողովրդա-սօցիալիստական, սահմանադիր ռամկավարների, աշխատաւոր խմբակի և այլն) պօստով ուղարկում են մեծ քանակութեամբ հակակառավարական բովանդակութիւն ունեցող կոչեր և բրօշիւրներ, որոնց վրա յաճախ ցոյց արված չէ լինում, թէ որ տպարանումն են տպված: Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ այդօրինակ դէպքերում պէտք է գործադրվեն պօստ-հեռագրական վարչութեան տուած 1894 թ.ի փետրվարի 8-ի, մայիսի 30-ի և նոյեմբերի 5-ի հրահանգները, որոնց համաձայն յիշեալ կուսակցութիւնների բանդերօլները չը պէտք է ընդունվեն ուղարկելու համար, իսկ պօստային արկղիկներից հանած նամակները ուղարկվում են քաղաքային պօստի էքսպեդիցիային առանձին կապոցներով: Էքսպէդիտօր պաշտօնակատար Իվ. Րուդենկօ: («Р. В.»)

—

Դատաստանական կարևոր գործեր վարող քննիչ Բէլէվցովը ստացել է մի նոր գործ, որ վերաբերում է Պետական Դումայի նախկին անդամ Կուտոժանովին, որին մեղադրում են բերանացի Վըբորգի կոչը գիւղացիներին հասկացնելու և օրէնքին չը հպատակելու պրօպագանդա մղելու մէջ: («Р В.»)

—

Պետերբուրգում Պետերբուրգեան մասում կադէտների կողմից պատուիրակ է մասնանշվել Գրիգոր քահանայ Պետրովը: («Р. В.»)

—

Բագւում անկախ գործադուլային շարժումից, աւելի գիտակից բանւորները կռիւ են յայտարարել իրանց միջավայրի բացասական տարրերի դէմ: Գողերի վերաբերութեամբ նրանք մտադիր են ձեռք առնել այսպիսի միջոցներ. 1) անցկացնել գող բանւորին գողացված իրով արհեստանոցի և պրոմիսլայի միջով, 2) անյապաղ արտաքսել նրան գործարանից: Նօբէլի գործարանում. 1) չը յանձնելով ոստիկանութեան ձեռքը, անմիջապէս վռնդել գործարանից, 2) տեղեկացնել ինչպէս գործարանային այնպէս և պրօմիսլային րայօններին, որ այդ բանւորները արտաքսված են գործարանից գողութեան համար:

—

Մահմեդական հարուստներից մէկը—Իսրաֆիլ Հաջիևը ցանկանալով օգնութեան գալ սովալլուկ մահմեդականներին, վճռել է մօտիկ ապագայում հիմնել շարժական անայնագործական դասընթացքներ՝ մահմեդականուհիներին գեղեցիկ և նուրբ գործուածքներ պատրաստել սովորեցնելու համար: Ի միջի այլոց, մտադրվում է Օրլովի նահանգի Էլեցկի գաւառից լաւագոյն վարպետուհիներ հրաւիրել:

—

Ծրտերի հետ միասին Ղարայեազի գաւառը լցվել է եղջերուների հօտերով, որոնք յայտնի չէ թէ որտեղից են գաղթել: Արածելով նրանք դաշտերին մեծ վնասներ են հասցնում:

—

Յունվարի 18-ին «ռուս մարդկանց դաշնակցութիւնը» 300,000 թռուցիկ է բաց թողել ագիտացիայի բնաւորութեամբ՝ ինչպէս Պետերբուրգի, այնպէս և գաւառներում զինւորների և նաւաստիների մէջ ցրելու համար:

—

Պետերբուրգի քաղաքապետի հրամանով յունվարի 22-ին Պետերբուրգից արտաքսվել է շոգեմեքենաների արհեստանոցների լիազորներից պատուիրակ ընտրված Պինաէվսկին: Արտաքսելու պատճառը, ինչպէս ենթադրում են, եղել է այն, որ Պինաէվսկին պատկանում է ծայրայեղ կուսակցութիւններից մէկին: Գործարանի բանւորները վճռել են ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրի մօտ 6 հոգուց բաղկացած մի պատգամաւորութիւն ուղարկել, որին մինիստրը ընդունել է: («Р. В.»)

—

Յունվարի 18-ից մինչև 22-ը մահվան պատիժ են կրել 26 մարդ, իսկ մինչև յունվարի 16-ը պատերազմա-դաշտային դատարաններից մահվան պատիժ են կրել ընդամենը 690 հոգի: («Рѣчь»)

—

Պետերբուրգում յունվարի 24-ի ուշ գիշերը ստացած տեղեկութիւններին նայած, Կիեվում, ընտրութիւններին լիակատար յաղթութիւնը տարել են սահմանադիր-ռամկավարները: Պատուիրակներ ընտրվել են պոլիտեխնիկումի 5 պրօֆեսօրները և 2 հրեաներ: Ռոստովում (Դոնի վրա), Նոր-Նախիջևանում Կանևսկում, Ռատօմկայում, Վիննիցում, Զուևնօվում, Լէտովինևում անցել են նոյնպէս առաջադիմականները: («Р. В.»)

Նիժնի-Նովգորոդի նահանգապետ բարօն Ֆրեդէրիկսը պաշտօնանկ է լինում։ («Р. В.»)

—

Ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը Պետերբուրգի ընտրողներին ուղարկել է Երկրորդ Դումայի ընտրութիւններից «Նախօրեակին» վերնագրով բրօշիւր, որի մէջ քննադատութեան են ենթարկուած ձախակողմեանների և աջակողմեանների գործողութիւնները։ Բրօշիւրը վերջանում է կոչ անելով «ձայն տալ այն անձանց, որոնք կը համաձայնեն Նոր Դումայում պաշտպանել այն պահանջները, որոնք առաջադրուած են առաջին Դումայի պատասխան ուղերձի մէջ»։

—

Յունվարի 20 ին Ցարսկոյէ-Սելօ են մեկնել պալատական մինիստր գեներալ-ադիւտանտ բարօն Ֆրեդէրիկսը, զինուորական մինիստր գեներալ-լէյտենանտ Ռէդիգէրը և ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր սենատոր գաղտնի խորհրդական Կաուֆմանը։

—

Փետրվար ամսից մինիստրների խորհուրդը զբաղվելու է սոսկ այն օրինագծերի քննութեամբ, որոնք յանձնվելու են Պետական Դումային։

—

Գլխաւոր-մինիստրի դիւանատան մէջ ներկայումս տենդային աշխատանքներ են կատարվում։ Նախընտրական շրջանը շատ աշխատանք է տվել։ Ամեն օր ահագին քանակութեամբ հեռագրներ են ստացվում շրջանների կառավարիչներից և նահանգապետներից ընտրութիւնների ընթացքի մասին, միևնոյն ժամանակ դիւանատունն էլ շատ աշխատում է շրջաբերական հեռագիրներ ուղարկելով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

(Կրթութեան հարցը և սօցիալ-դեմօկրատները)

—

Կրթական հարցը հասարակական կեանքում եղող խնդիրների մէջ այնպիսի կարևոր տեղ է բռնում, որ անբնական կը լինէր, եթէ որևէ կուսակցութիւն իր մտահոգութեան առարկաներից մէկը չը դարձնէր այդ և դպրոցները ըստ իր հայեցողութեան կազմակերպել չը ջանար։ Չէ՞ որ կուսակցութիւնները առաջանում են գլխաւորապէս մասսաների մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու, նրան աւելի երջանիկ դարձնելու համար։ Չէ՞ որ ընդհանրապէս նրանք ուզում են ժողովրդի զարգացման ներկայ մակերևոյթը եղածից աւելի բարձրացնել, կամ աւելի ցածացնել. ձգտումներ, որոնց իրականացմանը ամենից ուժգնօրէն նպաստել կարող է մանաւանդ կրթական գործը. ուստի և պարզ է այն վառ հետաքրքրութիւնը, որը ցոյց են տալիս կուլտուրական երկրների քաղաքական կուսակցութիւնները դպրոցական-կրթական խնդրի վերաբերմամբ։ Այդ կուսակցութիւնների թւին է պատկանում և գերմանական սօցիալ-դեմօկրատիան։

Նոր և այն էլ շատ նոր է այս հոսանքը, որը սկսվել է սօց.-դեմօկրատիայի մէջ. մի տասնամեակից էլ աւելի պակաս տարիներ առաջ նա բոլորովին չէր հետաքրքրվում այդ հարցով, իբրև մի աւելորդութիւն և կամ իր ծրագրից դուրս մի բան։ Այն ժամանակները աւելի ուրիշ շրջաններ էին, մասսաները յեղափոխականացնելու և գրգռված դրութեան մէջ պահելու շրջաններ և անա զգացումներով այդ հարուստ ժամանակները սօցիալ-դեմօկրատիան մի անօրինակ անտարբերութիւն էր ցոյց տալիս դէպի կրթական գործը, մի հանգամանք թեև պարզ և հ շտ բացատրելի, սակայն ինքն ըստ ինքեան պախարակելի և ֆատալ անտարբերութիւն։ Ինչպէս ասացինք, ժամանակի ոգին այլ էր, որի մասին շատ տեղին է նկատում «Die neue Gesellschaft»—սօցիալիստական [illegible]

[illegible]

...խատանքի խնդիրը, նրա մէջ աւելի հիմքեր է գտնում էվօլուցիոնի գաղափարը, «իսկ էվօլուցիոնը պահանջում է մարդիկ, պարզ բանականութեամբ, պօզիտիվ իմացութեամբ և հիմնական կրթութեամբ». իսկ այդպիսի մարդիկ երկնքից չը պէտք է ընկնեն, այլ կրթութիւնը պէտք է պատրաստէ։ Էվօլուցիոնը մի սրտամաշ, դանդաղ վերելք է, որի համար ժամանակին յարմար կրթութեան ձև է հարկաւոր։ Շատ ուրախալի է, որ այն կուսակցութիւնը, որը իրան ժողովրդի ամենաչքաւոր դասակարգի պաշտպան է համարում, սկսել է այդ ուղիով ընթանալ։ Սօցիալ-դեմօկրատների պարտաւորագին դպրոցական խնդիրը լուրջ քննութեան նիւթ է դարձել և բաւականին ժամանակներից ի վեր սօցիալ-դեմօկրատիան ունի իր դպրոցական առանձին ծրագիրը, որի իրականացման է ամեն կերպ ձգտում։ Կամաց-կամաց զանազան քաղաքներում կազմակերպվում են «կրթական ընկերակցութիւններ» հասարակաւորների համար։ Մի քանի ամիս առաջ Բեռլինում բացվեց յատկապէս սօցիալ-դեմօկրատների նախաձեռնութեամբ մի դպրոց, սօցիալ-դեմօկրատ երիտասարդութեանը հասարակագիտական կրթութիւն տալու համար։ Մի խօսքով, ամեն կողմից այն է լսվում, որ կրթութեան խնդրի համար մի առանձին հոգատարութիւն պէտք է ցոյց տալ այսուհետև։

Մի շատ օրինակելի հանգամանք է, որը ի նկատի պէտք է ունենան բոլոր և մանաւանդ մեր սօցիալ-դեմօկրատները, քանի որ վերջիններս գործ ունեն աւելի անկիրթ բանւորութեան հետ և եթէ նրա համար մի դրական բան են ուզում կատարած լինել, այլ ընթացք չը կայ։ Մեր բանւորութեան համար ոչ թէ հրատապ խնդիրները «հեգելիանիզմի» և կամ այլ շատ նման «իզմ»-ների հարցերն են, այլ բանւորական հարցի ամենատարրական մասերը, կրթութեան ամենապարզ էլէմենտները։ Եթէ գերմանական բանւորական շարժման գործիչներից շատերը ստիպված են խոստովանելու, որ բանւորական շարժումը դեռ բաւականին մակերեւոյթային բնոյթ ունի, ուստի և անհրաժեշտ է ամենալայն կրթութիւն նրան բարձրացնելու համար„, ապա պարզ է, որ այդ ճշմարտութեան գործադրութիւնը աւելի մեծ տեղ պէտք է բռնէ մեր կեանքում, ուր բանւորութեան 90 տոկոսից աւելին անգրագէտ և անկիրթ է։ Աւելի դրական հետևանքների հասնելու համար այլ ճանապարհ չը կայ, քան տնտեսական և մանաւանդ կրթական գործունէութեան ուղին։

Ուս.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Սալմաստ, յունվարի 16-ին

Անցեալ պօստով գրել էի Խոսրովայի և Հին քաղաքի ճանապարհում սպանված երեք հրէաների և մէկ պարսիկի մասին։ Սկզբում մահմեդականները լուր տարածեցին որպէս թէ դա հայ զաչաղների գործն է, ապա ուզեցին փաստերով հաստատել թէ ոչ թէ զաչաղների, այլ Խոսրովայի երեք ասորիների արարքն է, իսկ այժմ լուր է պտտում թէ Հին քաղաքացի Ջանբէգայի Թուրքերի սարքած դաւադրութիւն է, սակայն մինչև այժմ չէ որոշված թէ իսկապէս ասորիների կամ Ջանբէգայի Թուրքերի արարքն է։ Սակայն հրէաների իրանց ասելով սպանողներն ոչ հայ զաչաղներ են, ոչ էլ Թուրք Ջանբէգայիներ, ապա խոսրովացի երեք ասորիներ, իսկ շարժառիթների մասին զանազան տեսակ են պատմում. մարդ չէ հասկանում, թէ վերջապէս որն ասածն է ճշմարիտ։

Հրէաները դէպքի յաջորդ օրը եղելութիւնը հեռագրով հաղորդել են Խոյի Օսմանեան ժէնէրալ կօնսուլին, սակայն ցարդ դեռ որոշ պատասխան չեն ստացել։

[illegible]

M. S. Piran

[illegible]

...ներիս ազգային ինքնուրոյնութեան ոգին։ Ինչպէս հեռագիրները հաղորդեցին, Գերմանիան, իր այդ նպատակին հասնելու համար, վերջերս նոյնիսկ բռնութեամբ ստիպում էր, որ լեհական ուսումնարաններում կրօնի դասերը լեհ աշակերտներին գերմաներէն լեզուով աւանդվեն։ Լեհ աշակերտները, սակայն, իրանց ծնողների և ուսուցիչների դրդմամբ, մերժեցին հնազանդվել կառավարութեան հրամաններին։ Մինչև անգամ եղան այնպիսի դէպքեր, երբ լեհ աշակերտները, վերոյիշեալ կարգադրութեանը չը հնազանդվելու համար, ծեծի և ամեն կարգի զրկանքների ենթարկվեցին։ Աշակերտները, չը դիմանալով կառավարութեան գործ դրած խստութիւններին և ոտնձգութիւններին, դասադուլ են արել և մերժում են ուսումնարան յաճախել։ Աշակերտների ցոյց տուած այս ընդդիմութեան ղեկավարումը վերագրվում է լեհական «Սօկօլ» կուսակցութեանը, որի անդամների թիւը մի քանի հարիւր հազարների է հասնում և որ ապագայում յեղափոխական մի բանակ պատրաստելու բնոյթ է կրում։ «Սօկօլ» ը, որը ըստ երևոյթին մարմնամարզական մի ընկերութիւն է, Լեհաստանի բոլոր քաղաքներում ճիւղեր ունի։ Ներկայումս Պօզնան քաղաքի Գնէզէն քաղաքում դատի են ենթարկված նշանաւոր լեհեր, որոնց թւում և մի քանի փաստաբաններ ու պրուսական պարլամենտի անդամներ, այն բանի համար, որ, առանց կառավարութեան հաւանութիւնն ստանալու, մասնակցել են հրապարակային մի մեծ ժողովի։ Պատասխանատւութեան ենթարկված բոլոր անձինք էլ պատկանում են վերոյիշեալ կազմակերպութեանը։ Գերմանական գաղտնի ոստիկանութեան գործակալները գտել են, որ լեհական ազգային ոգու արթնացումը և դպրոցական դասադուլները ղեկավարվում են Գալիցիայում (Աւստրիա) հաստատված մի կօմիտէի կողմից։ Գերմանական կառավարութիւնն Աւստրիայի ուշադրութիւնն է հրաւիրել այդ խնդրի վրայ, բայց Աւստրիան շատ էլ տրամադիր չի երևում խիստ քայլեր անելու Գալիցիայում հաստատված այդ կօմիտէի դէմ, վախենալով որ այդպիսով մի գուցէ գժգոհութիւն ստեղծէ արդէն խառնակ աւստրիական Լեհաստանում։ Վերոյիշեալ շարժումները պատճառ եղան, որ Պօզնանի գաւառում կառավարութիւնը պաշտօնանկ անէ 250 լեհ պաշտօնեաների։ Լեհերը, որ գերմանական վերջին պարլամենտում 16 ներկայացուցիչ ունէին, հաւանականօրէն այս [illegible]

«ՄՇԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

[illegible]

...սերմացուի համար։ Ուղարկվելու է դեռ 17,826,110 պուդ մտատկարարական հաց, և 694 686 պուդ՝ սերմացու։

ՊԱՐԻԶ, 27 յունվարի։ Պալատում, Ժօրէսը յարձակվում է Ռուսաստանի ներքին գործերին միջամտող ֆրանսիական վարկային հիմնարկութիւնների վրա։ Քննադատում է աշխարհումս ամենամեծ պետութեան, Ռուսաստանի արդիւնաբերութեան դրութիւնը, մատնանշում է ռուս կառավարութեան և պետական բանկի անկօնտրօլ գործողութիւնները։ Վերջում Ժօրէսը կշտամբում է ռուս կառավարութեան դրամական միջոցներ ստանալու նպատակով արած խարդախութիւնների և նենգութիւնների մէջ, պատմում է ռուս-ֆրանսիական բանկի մասին, որը հիմնված է իբր թէ ռուսական երկաթուղիները շարժական կազմով լցուցանելու համար, որը, սակայն, իրականութեան մէջ չէ ծառայում աւանս տալու ռուս կառավարութեան. Ժօրէսը ասում է, որ պալատի անդամներից մէկը կազմում է ռուս ռէակցիայի փոխառութիւնը, օգտվելով իր քաղաքական ազդեցութիւնից, և վերջացնում է, ցանկանալով որ ազատ Ռուսաստանը արտագին բարեկամ դառնայ Ֆրանսիային։ (ծափահարութիւններ)—։«Նախազգուշացրէք մեր ֆինանսիստներին, որով թերևս կարելի լինի խուսափել կատաստրոֆայից»։—Ֆինանսների մինիստր Կայեօն ցաւակցութիւն է յայտնում, որ Ժօրէսը այնքան էլ չէ կարողանում զսպել իրան, երբ խօսում է մի մեծ ժողովրդի մասին, որը միշտ պատւով է կատարել իր պարտականութիւնները և Ֆրանսիային յաճախ թանկագին աջակցութիւն է մատուցել (ցնծագին ծափահարութիւններ)։ Ապա Կայեօն ասում է, որ պալատը փոքր մասով պարտականութիւն է կրում իր վրա դրամագլուխները արտասահմանում տեղաւորեցնելու. կառավարութիւնը մեղմ և հաւանութեամբ է վերաբերվում այն ընկերութիւններին, որոնք նպաստում և աջակցում են ֆրանսիական դրամագլուխները արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններին ուղղելուն, կառավարութիւնը իրան է վերապահում ֆինանսական հաստատութիւնների վրա հսկելու լիակատար իրաւունքը։ Պատգամաւոր Էնարը Ժօրէսի հարցապնդումը համարում է երկիւղալի, որովհետև նա շօշափում է Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութիւնը և նրա վարկը։

Առաջ բերած ճառերից յետոյ, պալատը որոշում է անմիջապէս անցնել կառավարութեան ընդունած հերթական հարցերին։ Սօցիալիստները քուէարկում են կառավարութեան օգտին։

ՏՎԷՐ, 27 յունվարի։ Բանտապետ Զվէրևը ծանր վիրաւորվեց բրաունինգի չորս գնդակներով։ Յանցաւորը ազատ է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 յունվարի։ Այսօր տօնվեց Գլազունովի երաժշտական գործունէութեան 25-ամեակը։ Ազնուականների ժողովարանում համերգ կայացաւ, ուր յօբելեարին շնորհաւորեցին 49 պատգամաւորներ։ Համերգից յետոյ կայացաւ հացկերոյթ։

28 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ժողովրդա-սօցիալիստական կուսակցութեան կազմակերպիչ կօմիտէի անդամները պատասխանատւութեան են ենթարկված 51 և 126-րդ յօդուածներով։ Նրանց մէջն են Աննենսկին, Տանը, Լուտուգինը, Միակօտինը, Պէտրիշչէվ, Պեշէխօնօվ, պրօֆեսոր Սիմէվսկին, Զարնօտւսկին, Միտնիկօվ, Պետական Դումայի նախկին անդամներ Զաքօլօտնին և Կրիւկօվը։

Ռուս-ճապօնական պատերազմի առիթով ներկայացրած խնդրագրերը քննող յատուկ մասնաժողովը քննել է 1200 բողոքագրեր, որոնք տրված են գլխաւորապէս Պօրտ-Արթուրի նախկին բանւորների կողմից։ Որոշ [illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵՆԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) միզասեռ. հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱԻՍՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ. և վիրաբուժութիւն։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ե. Դուրդինով—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ.—6½—7½ ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ՝ Բ. Նախասարդեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Չորեքշաբթի, յունվարի 31-ին
նշանակված է
ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ
Սկիզբն է երեկոյեան 10 ժամին.
Դիմակներով պարտաւորեցուցիչ է լինել մինչև վերջը։
Զգեստի ձեւ. զինուորականները սովորական զգեստով, քաղաքացիները սև սիւրտուկով, տեղացիները ազգային զգեստներով։ Տոմսակները գտնվում են ժողովարանի գրասենեակում։
(կ. ե. չ.) 2—3

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւնների։ Ընդունում է առաւօտեան 10—12, երեկոյեան 6—8։ Կանանց համար 12—1 ժամը։
Սօլօլակ, անկիւն Բէհբութեան և Պասկևիչի փողոցների, № 33/15։
(ա. օ.) 100—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Պ. Զախարբէգեանց
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնը առաւ. 10—12 ժ.
Տէլէֆօն № 1087
Սօլօլակ, Լերմօնտօվսկայա փող., 16.
(ա. օ.) 96—150

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 17—100

Պահանջեցէք ամեն տեղ «ՕԴՕԲՐԻՆ»
Միայն Միխայիլ Լեբեդևի
„Этикетъ утвержденъ прав." մակագրութիւնով

Գլխաւոր պահեստատեղին դեղագործական ապրանքների վաճառման Կովկասեան ընկերութեան մէջ—Թիֆլիս, Բագու, Բաթում։
10, 20, 30 27—40

Լոյս տեսաւ
Գ. ԻՈՒՐԵՎԻՉԻՑ
փոխադրած
Ա. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ
Թուաբանական օրինակներ եւ խնդիրներ
Գ. տարին
ԳԻՆՆ Է 25 ԿՈՊԷԿ
(Խնդիրները դասաւորուած են տեսակներով)

Մամուլի տակ է
Համառօտ երկրաչափութիւն

Պատրաստ է տպագրութեան համար
Թուաբանական օրինակներ եւ խնդիրների ժողովածու
(Կոտորակների տեսութիւն և ընդհանուր կանոնները)
Դիմել Թիֆլիսի գրախանութներին կամ Тифлисъ М. Самуэляну.
(շ. ե.) օ. մ. 2—5

ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Երեքշաբթի, յունվարի 30-ին
Հայ դրամատիկ ընկերութեան խումբը
Անդամների, փոխանդամների և նրանց ընտանիքների համար
կը ներկայացնէ
I
ՄԿՆԻԿ
Վօդվիլ 1 արար., Րօզօի, Թարգ. Ա. Վրոյրի
II
ՎԱՐՁՈՒ ԿԻՆ
Վօդվիլ 1 արար., Թարգ. Ա. Վրոյրի
Մասնակցում են՝ տ. տ. Արաքս, Մելիքեան, պ. պ. Աբէլեան, Աւետեան, Զարիֆեան և [illegible]
Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշտ 8-ին է։
Տեղերի գները 1 րուբլուց մինչև 30 կոպէկ։
Հիւրերը անդամների երաշխաւորութեամբ վճարում են ամեն մի տոմսակին 1 րուբլի աւ[illegible]
Աշակերտներին չէ թոյլատրվում։
Ռեժիսոր Յ. Աբէլեան
1—1

Մի ինտելիգենտ հայուհի ցանկանում է մտնել հայ ընտանիք—երեխաների մօտ ոչ փոքր հինգ տարեկանից, համաձայն է գնալ և ուրիշ քաղաք. ցանկացողները թէ նամակով և թէ անձամբ կարող են դիմել Վօզնեսէնսկայա փողոց, տուն № 18. վերին յարկ, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 7-ը։
(ե. հ. կ.) 4—5

ԱՆՎԵՐՍԻ
հայ-ուսանողների
ԱԿՈՒՄԲԸ
յայտարարում է, որ նա սիրով կը հաղորդէ երբեւէ գտնվող հայ երիտասարդներին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ Բելգիայի բոլոր բարձրագոյն դպրոցների և մանաւորապէս Անվերսի L'Institut supérieur de commerce-ի մասին։ Դիմել A. Mianssarian, 90 rue du Palais Anvers, Belgique. 4—5

„Գուտտեմբերգ"
գրավաճառանոցում վաճառվում են
1) Լեւոն Սարգսեանի, «Ժողովրդի կրթութիւնը մեզանում», 1892 թ., գինն է 20 կոպ.։
2) Լեւոն Սարգսեանի, «Հին ցաւ» (հրապարակախօսական խոհեր). 1900 թ., գինն է 30 կոպէկ։
3) Լեւոն Սարգսեանի, «Մի քանի օր Արցախում և Սիւնիքում», 1904 թ., գինն է 20 կոպէկ։
4) Լեւոն Սարգսեանի և Կ. Կուսիկեանի, «Մայրենի խօսք» ընթերց. ձեռնարկ հայերէն-ռուսերէն բառգրքով, գինն է 75 կոպէկ։
5) Սարգիս Սարգսեանի, «Լեզուաբանական հետազօտութիւն Ագուլեցոց բարբառի մասին», 2 րուբլի։
6) Բժ. Գարեգին Սարգսեանի, «Վնասակար և օգտակար միկրօբներ», գինն է 20 կ.։
7) Առանձարի, «Վշտի ծիծաղը», գինն է 70 կ.։
8) Ս. Դանիէլբէգեան, «Կանանց հարցը» գինն է 70 կոպ.։
9) Զ. Մօրիէր, «Հաջի Բաբայի արկածները» 2 հատոր, գինն է 3 ր. 50 կոպ.։
—
Նոյն տեղ ընդունվում է «Մուրճ» ամսագրի 1907 թ. բաժանորդագրութիւնը։
10—10

Կ. ԱՖՐԻԿԵԱՆԻ
տնկարանը առաջարկում է պատուաստած մրգերի
ծառեր եւ տունկեր
ԷԺԱՆԱՑՐԱԾ ԳՆԵՐՈՎ
Ծառացուցակներն ուղարկվում են ձրի։
Հասցէն՝ Гори, Тиф. губ.
(ե. ու.) 2—10

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՈՇՄԸ

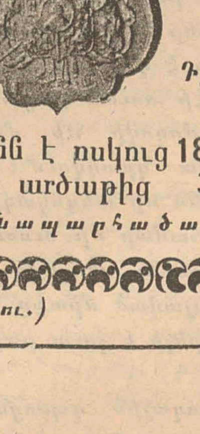

որպէս զարդ ժամացոյցի շղթայից կախելու համար
և որպէս բրօշ կա կանանց սեռի համար
Առանց կանխավճարի չէ ուղարկվում
Դիմել՝ Тифлисъ, Веляминовская 24 В. Варданяну.
Գինն է ոսկուց 18 րուբ.
» արծաթից 3 »
ճանապարհածախսով

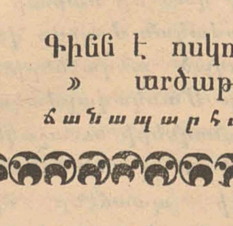

Գինն է ոսկուց 15 րուբ.
» արծաթից 3 »
ճանապարհածախսով
(ե. ու.) 2—10

ԿՈՉ
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ
Թիֆլիսի Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան Վարչութիւնը յայտարարում է ի գիտութիւն յարգելի հայ հասարակութեան, որ փետրվար—մարտ ամիսների ընթացքում բանալու է Թիֆլիսում Որբանոց։
Ուստի խոնարհաբար խնդրում է ամէն մի հայի, իր ոյժերի համեմատ նպաստել, ով ինչով կարող է, թէ տան կահկարասիքով, (օր. մահճակալ, պահարան և այլն) թէ խոհանոցի ամաններով և թէ հագուստեղէնի կտորներով, որով որոշ չափով կը դիւրացնեն և կը թեթեւացնեն որբանոցի սկզբնական անհրաժեշտ ծախսերը։ Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ կընդունէ իւրաքանչիւր հայի նպաստը։
Նուէրներ ընդունում են ամեն օր առ. ժ. 10—12 ը հետեւեալ հասցէով. Միխայլօվսկի պր. տ. № 65. ֆօտօգրֆիա Այվազեանի, տիկին Այվազեանին և Պասկևիչ փ. տ. № 13, տիկին Ասլանեանցին Նուէրները բերողը կը ստանայ ստացական. բացի այդ՝ լրագրներում էլ առանձին հաշիւ կը տրուի։
3—8

Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ.
Электропечатная Типографскаго Т—ва. «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская, ул. № 5